

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ונשאת

לעבר. מימה ללא קמני ונכשה עם העד דקתמי ונכשה עם השפחה דנישואין לא שייכי זה: כדפי' בקונטרס דלשה מונה מההפכת כדי שלח תתעבר ושוקה נמי אע"פ ששפחה לו מההפכת ואין

בזנות

רואה להתעבר ממנו לפי שפחה שלח מוכל לסובלו כדלמתיין צירק חרש (לקמן דף קצ"ג וס"ג) דלחן אלס דר עם נחש נכפופה אחת: רב אמר הו"ד במזור בו' צפי עשרה יוסקין (קדושין דף ע"ה) מפרש פלוגמיהו צ"ג גונוי: אמר ליה אביו לעולם אימא לך אע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר. ולהאי מעלמא הא דקאמר צפ"ק דכמוצת (דף י"ג:)

איכא

דאמרי בבא ע"יה ב"ע היכא ללא דיימא מעלמא מודה אמי דלחן הולד ממזר אלל הכי איתמר כו' ופליגי אב"י ורבא דדיימא מנייה ודיימא מעלמא: אכל

להא דת"ר

הייבום: כיצד (ב) היה ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה לא תאכל: כיון דעיברה לא תאכל ליהוש שמוא עיברה מי לא תנן מפרשיהן אותן ג' הדרשים שמוא מעוברות הן אמר רבה בר רב הונא ליוחסין חששו לתרומה לא חששו ולתרומה לא חששו והתניא ר' הירי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלא אמר רבה בר רב הונא בנישואין חששו בזנות לא חששו ובנישואין מי חששו והתניא ר' בת כהן שנישואין לישראל ומת טובלת ואוכלת בתרומה לערב אמר רב הסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים דאי לא מיעברא הא לא מיעברא ואי מיעברא עד ארבעים מיה בעלמא היא אמר ליה אב"י אי הכי אימא סיפא הוכר עוברה במעיה תהא מקולקלת למפרע מאי מקולקלת עד ארבעים איתמר תבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דדיימא מעלמא אבל לא דיימא מעלמא בתרא דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל הכי דמי אילימא דיימא מעלמא ילדה אמאי תאכל אלא לאו מיניה דיימא ולא דיימא מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתרא דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן א"ל אב"י לעולם אימא לך כל היכא דיימא מיניה אע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר מ"ט דאמרין מדאפקרא נפשה לגבי ארום אפקרא נפשה לעלמא ומתני שהיו שניהם חבושים בבית האסורין איכא דאמרי ב"בא ע"יה כ"ע לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה והכי איתמר ארוסה שעברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דלא דיימא מיניה ודיימא מעלמא

עיברה לא תאכל בתרומה נחתך העובר במעיה תאכל (ב) היה כהן שבא על בת ישראל לא תאכל בתרומה עיברה לא תאכל ילדה תאכל נמצא כחו של בן גדול משל אב העבד פוסל משום ביאה ואינו פוסל משום זרע כיצד בת ישראל לכהן בת כהן לישראל וילדה הימנו בן והלך הבן ונכבש על השפחה וילדה הימנו בן הרי זה עבד היתה אם אביו בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה בת כהן לישראל תאכל בתרומה פוסל ומאכל כיצד בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת ונישאת לעבד או לעובד כוכבים וילדה הימנו בן הרי זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל לכהן תאכל בתרומה בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה דכהן גדול פעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הבת וניסת לכהן וילדה הימנו בן ה"ו ראוי להיות כהן גדול עומד ומשמש על גבי המזבח מאכל את אמו ופוסל אם אמו זאת אומרת לא כבני כ"ג שהוא פוסלי מן התרומה: גמ' תניא

הייבום: כיצד (ב) היה ישראל שבא על בת כהן תאכל בתרומה עיברה לא תאכל: כיון דעיברה לא תאכל ליהוש שמוא עיברה מי לא תנן מפרשיהן אותן ג' הדרשים שמוא מעוברות הן אמר רבה בר רב הונא ליוחסין חששו לתרומה לא חששו ולתרומה לא חששו והתניא ר' הירי זה גיטיך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלא אמר רבה בר רב הונא בנישואין חששו בזנות לא חששו ובנישואין מי חששו והתניא ר' בת כהן שנישואין לישראל ומת טובלת ואוכלת בתרומה לערב אמר רב הסדא טובלת ואוכלת עד ארבעים דאי לא מיעברא הא לא מיעברא ואי מיעברא עד ארבעים מיה בעלמא היא אמר ליה אב"י אי הכי אימא סיפא הוכר עוברה במעיה תהא מקולקלת למפרע מאי מקולקלת עד ארבעים איתמר תבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דדיימא מעלמא אבל לא דיימא מעלמא בתרא דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל הכי דמי אילימא דיימא מעלמא ילדה אמאי תאכל אלא לאו מיניה דיימא ולא דיימא מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתרא דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן א"ל אב"י לעולם אימא לך כל היכא דיימא מיניה אע"ג דלא דיימא מעלמא אמר רב הולד ממזר מ"ט דאמרין מדאפקרא נפשה לגבי ארום אפקרא נפשה לעלמא ומתני שהיו שניהם חבושים בבית האסורין איכא דאמרי ב"בא ע"יה כ"ע לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה והכי איתמר ארוסה שעברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי אמר רבא מסתברא מילתיה דרב דלא דיימא מיניה ודיימא מעלמא

לעיל (דף י"ג: טו) עובר פוסל דכתיב כעוריה פרט למעוברת: נחתך העובר במעיה תאכל. מיד וסי' נמי אס ילדו ומת: עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכל את אמו ישראלית עד שיגא לאור

הגהות הרשב"א (ב) גמ' נתקן העובר במעיה תאכל הרי כהן: (ג) שם וכן הייבום ילד הרי ישראל שפח: (ד) רש"י ד"ה מאכל את אמו אפי' לאחר מיתת אביו: (ה) ד"ה אב"י אמר מינאי כ"ל ומיתת און נמק:

הגהות וציונים

א"י דיימא מעלמא ליתא ברפ"ד וכן בראשונים ובתנ"י: ב"בא ליתא ברפ"ד ונוסף ע"פ מהרש"ל והבארי מנה עבר: ה"לך ליתא בתנ"י:

א"י דיימא מעלמא ליתא ברפ"ד וכן בראשונים ובתנ"י: ב"בא ליתא ברפ"ד ונוסף ע"פ מהרש"ל והבארי מנה עבר: ה"לך ליתא בתנ"י:

א"י דיימא מעלמא ליתא ברפ"ד וכן בראשונים ובתנ"י: ב"בא ליתא ברפ"ד ונוסף ע"פ מהרש"ל והבארי מנה עבר: ה"לך ליתא בתנ"י:

א"י דיימא מעלמא ליתא ברפ"ד וכן בראשונים ובתנ"י: ב"בא ליתא ברפ"ד ונוסף ע"פ מהרש"ל והבארי מנה עבר: ה"לך ליתא בתנ"י:

הערל פרק שמיני יבמות

אלמא לא קני ליה רביה. והא לאמר צפ"ק קידושין (ק"ט טו).
 (ע"ז) דעבד עברי גופו קניו היינו לענין שלרין גט
 שחרור ואין יוצא בחמירה בעלמא אצל לענין מנות לא והא דשרי
 שפחה כדמיתא היינו משום שרין שיעבד את רבו בין ביום בין
 בלילה כדמיתא (דמ"ט טו) כי משה
 שר שר עבדן^א דשכיר קרייה
 רחמנא ואת"ל דמשמע דמטעמא דקני
 ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד
 כנעני גופו חייב צפסח למ"ד (פסחים
 ק"ד ע"ג): נשים צראון מונה ואפילו
 למאן דלאמר (פס) רשות מכל מקום
 שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל
 בו וי"ל דאי היה קני ליה רביה לא
 היה אכיל אלא בהמנחת רבו כעבד
 כנעני^ב ולא בהמנחת אחרים:

1 א מיי פ"ג מהלכות
 פסחים הלכה ה' ופ"ג
 מהלכות שבת טעמא הלכה
 טו:
 2 ב מיי פ"א מהלכות
 מילה הלכה א סג עין
 כח טו"ע י"ד סימן קכ"א:
 3 א מיי פ"ה מהלכות
 קרבן פסח הלכה ה'
 ופ"ע הלכה ט:

הוספות ישנים

(א) ועי"ל אגב דכתיב
 בתורה לא יאכל בו כתיב
 נמי צפסח לא יאכל בו.
 א"כ מיינו שהג"מ מנחת
 אשיר לומר דעל אשיר
 בתורה כתיב לא יאכל
 לא יאכל בו:

ליקוטי רש"י

ושמעינן ליה דר'
 [ואיבור] דאמר.
 גזירה שיה שאלה מופנה
 משני דגיה אלא מנ
 אד למדן מננה אס אין
 להשיב אלא אס יש להשיב
 משני ומסכת יבמות
 פסק מנות חלילה
 שמעין ליה דאמר הכי
 דקמי חלילה שמעין
 פסולה ור' אליעזר דאמר
 דלא יליף רגל רגל
 דלא יליף רגל רגל
 ומעשה ופריקין ור'
 אליעזר לא יליף ממזרע
 והא תנא ר' אליעזר דאמר
 מנין לרעיה שהיא צאון
 ימנית נאמר כפן און
 ונאמר הלן און ור'
 ושמעין און און מופנה
 רגל רגל לא מופנה והאי
 לא מופנה דקאמרינן
 משני דקדן קאמר דרגל
 דכתיב חלילה לאליעזר
 גופיה אכל מנל אד
 מופנה הוא דרשע
 מופנה מופנה הוא הוה
 דעני כדכתיב חמיני
 ממזרע עשיר [שבת קלא.
 ר"ש גה"ש]. ארנן.
 שמונה מטיל לפני
 כדאמרינן בשמיעת קדוש
 פסק טעל י"ז (ומה
 ק): אהיה און כל זמן
 שלא קרב [פסחים ע"ג]. כל
 זמן שלא נקרב ממו ושבח
 כהן. ור' רובי ור'
 אגביות. לא לא אלא
 להאי את האון שומר
 בתורה ורות אמרינן ין.
 ולא אינוס ויקריה כב. ין.
 אכל תרומה מותרת לאון
 ור' רובי ור' ר'
 אגביות [שבת ע"ג]. פסק
 און מכל זר יתירא ורות
 אמרינן ין ולא אינוס
 אגביות [שבת ע"ג]. פסק
 שמתקביו משעין לאון
 שמתקביו ולא לכל המורה
 [שם כח: וכעיי' שם ע"ג].

הבא נמי לא קני. גופיה לרביה ישראל מעליל הוא ומייב צפסח:
 ושמעין ליה דר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין. אס אין
 להשיב ואס יש להשיב משניין ואלן יש תשובה מה לפסח שכן חייבין
 עליו כו' דלעיל ולקמן צפסח מנחות חלילה (ק"ד ק). שמעינן לרבי
 אליעזר דלאמר מופנה מנל אחד למדין
 ומשניין דקמי חלילה צפסח
 ור' אליעזר מכשיר ואמרינן מ"ט דמנח
 קמא יליף רגל רגל ממזרע דכתיב
 ציה על צהן רגלו הימנית וקרא
 יתירא הוא דמין דכתיב על דס
 האשם וזכר האשם כתיב ברגל ימנית
 ואלא ור' צע"י למימר ומנחתיה
 בשמן ואמרינן צממות צפ"ק (ק"ד י).
 מופנה הוא למדרשה יד יד לקמיה
 רגל רגל לחלילה און און לרעיה
 ורבי אליעזר מכשיר חלילה צפסח
 דלא גמר ממזרע דאיכא למיפרך
 מה למזרע שכן טעון ען ארו אוזב
 ושני מולעת ומקשינן מהס [ולקמן ק"ד
 ק]. ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל
 ממזרע והתניא מנין לרעיה שהיא
 צימין כו' ומשמין און און מופנה
 רגל רגל לא מופנה ואע"ג דר"ג
 מופנה מנל אחד הוא דרגל
 דמזרע מופנה הואיל ורגל חלילה
 לא מופנה פריקין: בין דר"גופיה א"א
 צירין. לא מושב ולא שכיר דלא
 אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה
 ליה תרי קראי ימירי: שדי חד א"א
 וחד א"א. ומופנה משני דלדיס
 דברי הכל למדין פסח משניין אפילו
 יש להשיב^א. מה א"א און כו'.
 דילפינן (ק"ד ק"ט ע"ג). לכולהו קדושים
 ק"ו ממעשר: מעשים ברותים בדבר
 העבד. סימנא הוא ומפרש ליה:
 ועניש ברת. על המילה: ומילת
 זכריו ועבדיו. אס יש לו רכא
 למול או עבד למול אסור האז אר
 האדון לאכול צפסח א"כ מלו דכתיב
 (שמות י"ג) המול לו כל זכר ואז יקרב^ב
 וגבי עבד כתיב ומלתא אוחו אז יאכל
 צו (ג) האשם צעליו דאי משום עבד
 הא כתיב כל ערל לא יאכל צו:
 אדרבה אגביות. פסל טפי מעללות
 דהא אית ציה חומרא שנהא כל שעה
 שמת לו מת אכל מעללות דגופיה
 משמל פסח אסת שוב אינה חזרת עליו: לא מצית אמרת. דילפינן
 תרומה מפסח לענין אגביות ומוקיי^א קרא דמיטעא לעללות:
 שביקין עריות דכתיב בגופיה דפסח. ולא נגמרינן לה (ג) ומתורמה^ב
 בג"ש דמושב ושכיר וילפינן אגביות כו': מומעשר גבור. לקמן
 צפרקין (ק"ד ע"ג): ה"ג מסתברא עללות דגופיה הוה ליה לרביי כו':
 המרת

(א) [לקמן ע"ג שם ס"ד.
 קלא. צ"ק סה: דהה כ"ג].
 (ב) [לעיל סה: לקמן ע"ג].
 (ג) פסחים טו. (ד) שם.
 (ה) גדה כב: (ו) לקמן
 ע"ג.
 (ז) פסחים פ"ג ע"ג.
 (ח) פסחים פ"ג ע"ג.
 (ט) ע"ג פסחים ג.
 (י) ועי' הייב חוספות
 מכות: לח: ד"ה מי
 אמת]. (כ) זבחים ק
 רע"א. (ל) ע"ג זבחים ק.
 (מ) לקמן ע"ג: (נ) שבת
 קלב. דרוב לא.
 (ס) וטס ד"ה ומה מעשר
 וכו' הניס ומה מעשר.
 (ע) [במחמ"ז].

הגהות הב"ח

(א) גבי הסתא דלמרת
 צו לרשע הוא לחמה כל
 ערל לא יאכל בו כל נ
 נכר לא יאכל צו למה לו
 כל ערל לא יאכל בו
 בו אינו אוכל אבל
 אוכל הוא במצה
 ומרור כל בן גר לא
 יאכל בו ו הממ
 דת פסלה ואין הממ
 דת פסלה במעשר
 ואצטריך למחש על
 פ"ל: (ב) (ג) רש"י ד"ה
 ומילת זכריו וכו' אז יאכל
 צו היינו צעליו: (א) ד"ה
 שפקין וכו' לא אתרומה
 צ"ש:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ושמינ'
 ליה כו' ור' א"א הוי כתי
 כמיהדר. עין לקמן ק"ד
 ע"ג כתיב ד"ה און און
 וכו' ובפסח דף קלא ע"ג
 ד"ה מנל אחד ויקושין
 דף טו ע"ג ד"ה ונאמר
 הלן און:

תורה אור השלם

(א) וכל דין לא יאכל
 קרבן ויהיה פה יקבד
 לא יאכל קרבן:
 (ב) וכל עבר איש מקמת
 פקד ויקלטה אוחו אז
 יאכל בו: (שבת י"ז)
 (ג) ובי יגור אהך גר
 ועשה פסח לך המול
 לו כל זכר ויהי קרב
 לעשותו וכל ערל לא
 יאכל בו: (שמות י"ג)
 (ד) ואמר ואל משה
 ואהרן ואל תחת
 תפסח כל בן גר לא
 יאכל בו: (שמות י"ב)

הגהות וצינונים

[א] צ"ל [אצטריך
 (גליון): (ב) [שבת וכן
 לעיל סח ע"ג ולקמן ע"ג
 ע"א לחמ] (גליון) בשני
 מקומות אלו ישנן
 בדפוס. אלא שמחוקקו
 ע"פ מהרש"ל [לעיל סח
 (יפ"ט) יובנ דברי
 מהרש"א בגמ' לעיל סח
 ע"ב: וכל נוסחאות
 הגמרות בשפתותי ובר"פ
 הערל אכן נותין לרבי
 מהרש"ל ועי' מראה
 (הן): (ג) צ"ל וזקנים.
 יפ"ט [גליון]: (ד) צ"ל
 [גליון]: (ה) כ"ס
 איו (גליון)
 מהרש"ל ועי' מהר"ב.
 בית פנחס וכו' א"כ
 וכן הגיה מהרש"ל
 רש עמוד הבא:

הבא נמי לא קני. גופיה לרביה ישראל מעליל הוא ומייב צפסח:
 ושמעין ליה דר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין. אס אין
 להשיב ואס יש להשיב משניין ואלן יש תשובה מה לפסח שכן חייבין
 עליו כו' דלעיל ולקמן צפסח מנחות חלילה (ק"ד ק). שמעינן לרבי
 אליעזר דלאמר מופנה מנל אחד למדין
 ומשניין דקמי חלילה צפסח
 ור' אליעזר מכשיר ואמרינן מ"ט דמנח
 קמא יליף רגל רגל ממזרע דכתיב
 ציה על צהן רגלו הימנית וקרא
 יתירא הוא דמין דכתיב על דס
 האשם וזכר האשם כתיב ברגל ימנית
 ואלא ור' צע"י למימר ומנחתיה
 בשמן ואמרינן צממות צפ"ק (ק"ד י).
 מופנה הוא למדרשה יד יד לקמיה
 רגל רגל לחלילה און און לרעיה
 ורבי אליעזר מכשיר חלילה צפסח
 דלא גמר ממזרע דאיכא למיפרך
 מה למזרע שכן טעון ען ארו אוזב
 ושני מולעת ומקשינן מהס [ולקמן ק"ד
 ק]. ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל
 ממזרע והתניא מנין לרעיה שהיא
 צימין כו' ומשמין און און מופנה
 רגל רגל לא מופנה ואע"ג דר"ג
 מופנה מנל אחד הוא דרגל
 דמזרע מופנה הואיל ורגל חלילה
 לא מופנה פריקין: בין דר"גופיה א"א
 צירין. לא מושב ולא שכיר דלא
 אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה
 ליה תרי קראי ימירי: שדי חד א"א
 וחד א"א. ומופנה משני דלדיס
 דברי הכל למדין פסח משניין אפילו
 יש להשיב^א. מה א"א און כו'.
 דילפינן (ק"ד ק"ט ע"ג). לכולהו קדושים
 ק"ו ממעשר: מעשים ברותים בדבר
 העבד. סימנא הוא ומפרש ליה:
 ועניש ברת. על המילה: ומילת
 זכריו ועבדיו. אס יש לו רכא
 למול או עבד למול אסור האז אר
 האדון לאכול צפסח א"כ מלו דכתיב
 (שמות י"ג) המול לו כל זכר ואז יקרב^ב
 וגבי עבד כתיב ומלתא אוחו אז יאכל
 צו (ג) האשם צעליו דאי משום עבד
 הא כתיב כל ערל לא יאכל צו:
 אדרבה אגביות. פסל טפי מעללות
 דהא אית ציה חומרא שנהא כל שעה
 שמת לו מת אכל מעללות דגופיה
 משמל פסח אסת שוב אינה חזרת עליו: לא מצית אמרת. דילפינן
 תרומה מפסח לענין אגביות ומוקיי^א קרא דמיטעא לעללות:
 שביקין עריות דכתיב בגופיה דפסח. ולא נגמרינן לה (ג) ומתורמה^ב
 בג"ש דמושב ושכיר וילפינן אגביות כו': מומעשר גבור. לקמן
 צפרקין (ק"ד ע"ג): ה"ג מסתברא עללות דגופיה הוה ליה לרביי כו':
 המרת

הבא נמי לא קני ליה רביה רביה הכא נמי לא קני
 ליה רביה אלא לאפניו ואכתי מופנה מצד
 אחד הוא ושמעין ליה לר' אליעזר^א דאמר
 מופנה מצד אחד למדין ומשיבין בין
 דלגופיה לא צריך שדי חד אלמד ושדי חד
 אמלמד והוה ליה גזירה שוה מופנה משני
 צדדין אי מה פסח און אסור בו אף תרומה
 און אסור בה א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא
 (זר"ב) (ס) וכל זר^ב זרות אמרתי לך^א ולא אגביות
 אימא ולא ערלות הא כתיב^א תושב ושכיר
 ומה ראית מסתברא ערלות הו"ל לרבוין שכן
 (מעשים ברותים בדכ"ר העב"ד) מחוסר
 מעשה ומעשה בגופו^ב וענוש כרת וישנו לפני
 הדבור^א ומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה
 אגביות הוה ליה לרבוין שכן ישנה בכל
 שעה ונהגת באנשים ונשים ואין בידו לחקן
 את עצמו הנך נפישן רבא אמר בלא הנך
 נפישן נמי לא מצית אמרת שבקינן ערלות
 דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אגביות מפסח
 דפסח גופיה ממעשר גמרינן אי מה פסח
 מילת זכריו ועבדיו מעכבת אף תרומה מילת
 זכריו ועבדיו מעכבת אמר קרא^א ומלתא אותו
 אז יאכל בו^ב מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו
 מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת
 בתרומה אי הכי אימא^א כל ערל לא יאכל בו
 בו אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה הא
 כתיב תושב ושכיר ומה ראית מסתברא
 ערלות דגופיה הוה ליה לרבוין שכן מעשה
 בגופו וענוש כרת אדרבה מילת זכריו ועבדיו
 הוה ליה לרבוין שכן ישנה בכל שעה הנך
 נפישן ואב"א בלא [הנך] נפישן נמי לא
 מצית אמרת מי איכא מידי דערלות דגופיה
 לא מעכבא ביה ערלות דאחריני מעכבא ביה
 (ב) כל בן נכר לא יאכל בו למה לי^א בו
 המרת

אלמא

לא קני ליה רביה. והא לאמר צפ"ק קידושין (ק"ט טו).
 (ע"ז) דעבד עברי גופו קניו היינו לענין שלרין גט
 שחרור ואין יוצא בחמירה בעלמא אצל לענין מנות לא והא דשרי
 שפחה כדמיתא היינו משום שרין שיעבד את רבו בין ביום בין
 בלילה כדמיתא (דמ"ט טו) כי משה
 שר שר עבדן^א דשכיר קרייה
 רחמנא ואת"ל דמשמע דמטעמא דקני
 ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד
 כנעני גופו חייב צפסח למ"ד (פסחים
 ק"ד ע"ג): נשים צראון מונה ואפילו
 למאן דלאמר (פס) רשות מכל מקום
 שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל
 בו וי"ל דאי היה קני ליה רביה לא
 היה אכיל אלא בהמנחת רבו כעבד
 כנעני^ב ולא בהמנחת אחרים:
אלא אפניו. ואת"ל וי צפסל
 לאפניו כתיב שקר דכתיב לא
 יאכל צו והס אוקלין ואמר ר"י
 דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ומושב
 עבד כוכבים ומכל מקום לגופיה לא
 אצטריך דלא עדיף מערל וכן נכר^א
 וזהו דר"ש דר"ש צמיתא הכי מושב זה
 גר מושב שכיר זה העובד כוכבים א'
 ואת"ל כיון דלעובד כוכבים לא
 אצטריך לכחוש מושב ושכיר יאכל
 צו ומוקמי צפסח לאפניו ואמר
 רבינו יתכן דאס כן הוה משמע
 גזירה שוה להקל והוה דרשין גזירה
 שוה להמיר און צפסח והא דילפינן
 לקמן (ק"ד ע"ג). מנין אסור צפסח
 מגזירה שוה דמננו מננו ממעשר לא
 הוה דרש הכי אלא הוה מוקמינן
 לאסור ערל נעמשע דללקמן (ק"ד ע"ג):
שדי חד א"א וחד א"א. והוי
 כאלו כתיב הכא מושב שלל לזוך
 והכא שכיר שלל לזוך ואע"ג דהכא
 מושב והכא שכיר הוה שפיר ג"ש
 כדתיב דר' י' ישמעאל (לעיל ק"ד ע"ג):
 ו הוה צינה זו הוה צינה: **אי** מה
 פסח און אסור בו. אר"י אע"פ
 דתמן צפ' האשם צפסחים (ק"ד ע"ג):
 דאון טעול ואוכל פסחו לערע
 ומוקמינן ליה בגמרא כמ"ד אגביות
 לילה דרצנן ולא העממד דברייה
 מוקמינן כרת הכא מני למימר דאיכא
 אפי' אילצה דמ"ד אגביות לילה מדרצנן
 דלא הוי דרצנן אלא כשמת ציוס או נקבד ציוס
 למאן דאזיל זתר
 קטרה^א דלא תפיס לילו עמו מדאורייתא אכל אס מת
 צלילה הוי און
 כמות ציוס דהיינו כיוס מנ^ב והא דפרין צפרק טעול יוס
 (פסחים טו: ע"ג) וס'
 וסבר רבי שמעון אגביות לילה דרצנן והתניא רבי
 שמעון אומר
 שלמים כשהוא פסח הוה מציא ולא כשהוא און
 מנין לרבות תורה
 כו' מנין לרבות פסח כו' קמי מיהא פסח
 הכא מני לרבות
 כשמת צלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין
 הצלחה דאין יכול להציא כשהוא און ולהכי
 פריך כי הוה און בשעת הצלחה פסח
 יפסוק האגביות עד הלילה שהוא התחלת
 זמן אכילתו ואמאי אסור להציא: **אף** תרומה
 און אסור בה. צלל גזירה שוה הוה מני
 למיפרך דיתחבר און בתרומה מדאיתקש
 תרומה לצבורים לקמן (ק"ד ע"ג): וצבורים
 למעשר^א ומינהו צממה מקומות יכול לומר
 ולמעמיך ולא קאמר: **שכן** מעשים ברותים.
 הוה מני למימר שכן נכרתו עליה י"ג צרימות:^ב
הנך נפישן. צלל הנך כפישן נמי ה"מ למימר
 דכרת עדיפא ליה דלקמן (ק"ד ע"ג): **דפסח**
 גופיה מומעשר גבור. פירוש בגזירה שוה
 דמננו מננו ואת"ל ושאר כל הקדשים
 מנלן דכל הקדשים אפריין לאון כדאמר
 צמחים צפ' טעול יוס (ק"ד ע"ג): גבי הא
 דיליף מלקוח חלול תורה ושלמים חון
 לחומה צפ"ו ממוען וי"ל דשאר קדשים
 גמרינן מפסח דאיכא דואת המורה דואת
 המורה (ק"ד ע"ג): וזהו קרא כתיב נמי
 פסח דרשין^א ציוס נאות זה צבור ומועשר
 ופסח ואע"ג דצהוה קרא נמי כתיב ולמילואים
 שהם קדשי שעה וקדשי שעה גאלים
 צמיות כדמוכא צפ' טעול יוס (צמחים
 ק"ד): לאו כלל קדשי שעה קאמר
 דלאכלין צמיות אלא צנהו דאיירי צהו
 התם דוקא והא דמשמע צפרק אצוה
 מקומן (שם ק"ד ע"ג): דהוה פלוגתא
 דצדכ הלמד בגזירה שוה אס חוזר
 ומלמד דאיכא היינו היכא דמלמד
 קודש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוה
 שניה קודש דאין חוזר ומלמד אכל
 הכא דמועשר דגן חולין הוא לכלו
 עלמא חוזר ומלמד צהיקש כדאשכחן
 התם צהיקש שלמדנו שנהא מן המעשר
 מדרחיקש לשלמים ומועשר גופיהו
 גמריי שם שם ממועשר (ע"ג): **אי** מה
 פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו. מינה
 דהא הנך קוואי ור' אליעזר ור' אליעזר
 גופיה דר"ש צמיתא דמילת עבדיו
 און מעכבת אדס מלאכול צפסח
 ודר"ש אז יאכל צו העבד ואמר רבינו
 יתכן דגמ' לפוס רהיטא נקט כר' עקיבא
 דר"ש אז יאכל צו האדון ולר"א מוכרי
 פריך: **בו** אינו אוכל אב"א אב"א
 אב"א הוה בתרומה. אכל מילת זכריו
 ועבדיו מעכבת בתרומה צפ"ג
 דמושב ושכיר וצו דכתיב ציה אמת
 למימר דאינה מעכבת צמלה ומרור:
(הכי גרבינן כ" ערל לא יאכל בו
 למה לי^א ולא גרסינן מושב ושכיר
 דהא אוקמינא קרא כו' לגזירה שוה
 ועקרנא ליה מפשטייהו לגמרי^ב):

חידושי יבמות

פרק שביעי

אונם מ"מ שבעה בריא בר מימיהל הוא והאי' ודאי מעוכב מלאכול והכין איתא
בירושלמי : והא דאמרין בגמ' דהי' דחלצו חמה אפי' מעוכב עד שיכריז עליה שבע' שתימיה לו להבריתו ה"מ לבעלים הוא דאפי' מעוכב אבל אינו דאי אסור כשאר הערלים והעד לך דהתם אמריק דעומטוס לא מעוכב ואינו גופיה ודאי אסור כדתניא בבריית' עומטוס אפי' אכל בהרומ' נשיו ועבדיו וכליין : וחי קשיא לך מדאמרין בריש פרק אלמ' לכהן גדול כל האוכל מאכיל שאפי' אכל לא מעוכב ואינו גופיה ודאי אסור כדתניא וכל הטמאין שאין אכלין ומאכלין : ופרקיין התם שמייהו הוא דכתיב לאו כלומר עומדין הן לכול לנשיבירא ואי בערל שמתו אחיו מחמת מילה לעולם לא בר מימיהל הוא : אפי' למימר דאפי' הוא לכשיחזק ויכלע בו דמו או שיחלפו סימניו ימול כמעט' דריי נתן דלמך לה המחויי לי עד שיכלע בו דמו וריבוי הם ז' מפרש ערל שלא מל מחמת פת דמית' שרא' אחרי' שמתו מחמת מילה אי נמי שמת' א' מאחיו מחמת מילה והרי זה כמו אונם ומכל מקום בר מימיהל הוא אכל הי' דמחו אחיו מחמת מיל' ומדי' לא מילי הרי זה אוכל דערלות שלא בזמנ' היא ואינה מעוכבת : ואם תאמר אם כן עומטוס יאכל יט לומר שאני התם שאפשר לו עכשיו ליקרע ובר מימיהל הוא וקסן שחלצו חמה כיון שאם לא חולצו בר מימיהל הוא לאו ערלות שלא בזמנ' היא ואיני מחויי לי כלל שאם כן דעומטוס בר מימיהל הוא אפי' הוא יעכב לחזן כיון דריזו לקרעו ועכשיו בר מימיהל הוא ואפי' איסור אמריק בגמ' מדאמר רב תנא בריה דרב נחמיה בעומטוס שנקרע ומלא ובר ביי בימי כלומר דבשעת אכיל' אית' ובשעת עשיה לית' ועוד דערל שמתו אחיו מחמת מילה נמי דלמ' עכשיו בריא ויכלע בו דמו או שיחלפו סימניו ויחייבו למול ועדיף מחולה שחלצו חמה דת' אפי' לא למול עד שביעי להבריתו וזה אפשר שיה' בר מימיהל עכשיו שיברי' ויכלע בו דמו ויחייבו למול מיד וישרי' ז' מלאה עיקר :

פצוץ דכה וכרות שפכה הם ועבדיהם יאכלו נשיהם לא יאכלו פירש רש"י ז"ל דהיינו חללה בביאחור דה' נבעלה לפסול לה : ואין פירושו מחזור דה' קיימ' לן דאין חללה אלא מאיסי רי כהונה כדאית' בפרק האומר בנמ' קדושין ויש לפרש משו' דמשו' לה וזה דכל שנבעלה בעולה פסול' דאוריית' היא לה וזה וזהו פסול' בין לכהונה בין לתרומה וכדמי' ליה ששבת' או שנבעלה בעילת זמנ' שתימיה לה מעשר ואוכלה לוי' אפי' אכל כהנית לגבי תרומה לא וכדאית' נמי לעיל בפרק אלמנה לכהן גדול ובפרשיו המש' להרמב"ם ז"ל כן פירש משום דמשו' לה וזהו : אלא דקשי' לי דהא משמע לעיל בפרק אלמנה לכהן גדול דביאחור אסורי לאין לא פסול לה אלא אם כן ז' אלא מעיקר' דקאמרין התם ואימי' נבעלה לפסול לה חייבי לאין ומאי כיהו מחזיר גרושתו : ופרקי' לאפי' ז' אמר רחמנ' מי שזר אלא מעיקר' לאין דאלו ז' אלא מעיקר' הוא וכיון שכן אשתי של פטוע דכ' נמי דלוא ז' אלא מעיקר' הוא חיובו והכי נמי הוא משמע לכאורה בברייתא דפטוע דכ' אינו פוסל מדמנה לאו פסולין השולטין בביאחור מן הכהו' ומו' התרומה' דהיא כן תשע שנים ויום אחד גר עמוי ומואבי מלי' ואחזי ביהויה נתח מחזור חלל שבו על הכהנת ועל הלוייה ועל הישראלית פסולה ולא מני ביה פטוע דכ' או אמרת הנה ושייר ארזיה פסול שייך דהאי שיר : ומיחו לר' אלעזר דמוקי לה למתניתין במחלוקת שפיה ורבי אלעזר ורבי שמעון היא לא קשיא לי דלרבי אלעזר ודאי עשאה וזה דאפילו פטוי הנה על הפטוי' לדרי' עשאה וזה כ"ס ז' דקיימא עליה בלא ופסולו לרבי יוחנן דאוקמוהו נמי כר' מאיר ורב מאיר לית ליה בפטוי' הנה על הפטוי' כרבי אלעזר כדמשמע בפרק הבה על יבמתו גבי כהן גדול לא ישא את האלמנה דלמ' רבי מאיר סבירא ליה כרבי מהי' כן פרש דאמר בפרק הבה על יבמתו אפילו הלך בעלה להסקות' ובה עליה בדרך עשאה וזה דלא בעי ז' אלא מעיקר' ומעיקר' לה להאי מתניתין לבר מהלכת' דהא ק"ל דר' אלז' מעיקר' בעיקר כהא מסק' דשמעת' במקומה בפרק אלמנה לכהן גדול אבל ראייה למחברים שפסקוהו למתניו בחבוריה' : ואפשר לומר דר' אלז' מעיקר' לא אחא לעומד' אלא מחזיר גרושתו בלבד משום שאיני פסולין קהל אבל פטוע דהא דמפסולי קהל הוא פוסל אפי' שאין ז' אלא מעיקר' והכי נמי משמע התם מדאמרין ואימא נבעלה לפסול לה חייבי לאין ומאי כיהו מחזיר גרושתו דאלמא לא קשי' ליה אלא מחזיר גרושתו בלבד ותנא דבריית' דלא חביב ליה לפטוע דכ' כהדי' פסולין דלמ' פ"ל דאפי' הוא כיון דלא ז' אלא מעיקר' הוא לא פסול לה ז' נמי הנה ושייר פטוע דכ' ושייר נמי כרות שפכה ומ"מ להדין פירושה מחזירין לאו משום חללה ולוא משום וזה אלא משום נבעלה לפסול לה ולכלה הנאי פסול' משום דכתיב ובה כהן כדאית' בפ' אלמנה לכהן גדול :

גב' רבי עקיבא אומר איש איש לרבות את הערל כלומר רבה את הערל לאי' כעמא בכל מקום ופסול ליה לר"ע בין בבעשר בין בשריה בין בריאה כעמא כדאיתא לקמן : ור"ת א"כ ערל דכהן רחמנא בפסח למע לי ת"ל מטמא דכתיב ביה כהדי' איכא למימר ז' לאו דכהן רחמנא ערל בפסח ערלות דפסול כלל מנא לן וחי משו' איש הוא מוקמינן ליה לדברים אחרים אבל השתא דפסול ליה רחמנא ערל כהדי' בפסח מרבינן ליה נמי מוא' איש לגבי תרומה מיהיה גמריק לכל התורה כולה להיווה כעמא : והא דאמרין בסנהדרין וכתענית דבר זה מותרת משה רבינו לא למדנו עד שבה יחוקאל כן צווי ולמדנו כל כן כבר ערל לב וערל בשר לא יבא למקדשי לשרתני לאו אליב' דר' עקיבא תאמר דלדידיה מותרת משה רבינו למדנו איתו בפירוש דהא מרבי' מוא' איש להיווה כעמא אלא אליבא דרבי אלעזר תאמר ויבין נמי כותיה ס"ל :

אבון משום דהו"ל חושב ושכיר איסור ליה מספק והא ק"ל גבי תרומה דלא אביל אלמא לא קשי' ליה לרבי' קשיין לן מאי קאמר אלמא לא קשי' ליה דאלו קמי ליה מני רביה קמין גמור מי מישפר מספק והא ק"ל דהיינו ועבדים חייבין בפסח ומיזן הר"ל

בפרק אפי' על פי בנשנת עשאה עשה הדינים צפי הבעל חסר זה אחד פני היבם נבטיחה דמיהו : **דא** דאמרין כי תהיה אמר רחמנא והא קשיא כהאי הויה לאו דוקא נקט כי תהיה דהא כי תהיה מוקמינן בסמוך לנבעלה לפסול לה וכשאלה ליה אכלה נפקא לן מושבה אל ביה אביה כדאית' בסמוך אלא משום דמקשה דקרא משתמע הכי לא דק והכנה כיואל ביה בהלמוד דלקמן אמרינן לאפוקי מליי שני שאין זרעו פסול כלומר לכהונה דכתיב ביום אשר יולדו להם דור שלישי כ' ועיקר דרשא מבי אס בחולה מעמיו יקה אשה בחולה הבה מב' עממין כדאית' בפרק הערל : ובסנהדרין דאמרין נעשים דביום מנא לן דכתיב וזיוס הדאית' והא דרשא דכתיב הוא אכל רגא דייק לה בנמ' מועד קטן מדכתיב כנגע בראה לי לי ולא לאורי וכן בפ"ק דמגיל' אפי' מוהלן אלא ביום דכתיב וזיוס השמימי ובמס' שבת מסיק מביים השמימי ואפי' בשבת ובליילה נפקא לן מכן שמונת ימים :

דף סח ב"ב ה"מ אמר רב יהודה אמר רב ובה כהן כי תהיה לאפי' זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה : מהסנהדרא לי דהכא ליגנא קיימא נקט והכי קאמר למאן דאמר אפי' זונה מחייבי לאין מנא לן דמפסול' אבל לדברי חכמים דאמרין לעיל בפרק הבה על יבמתו דזרות ומשוארתה ושנבעלה בעילה זמנה היא זונה וכו' לר' מהי' כן פרש דאמר אפילו הלך בעלה להסקותה ובה עליה בדרך עשאה וזה הכא פסיקא דפסולה משום דהויה לה זונה וזונה כהדי' כתיבא אלא לרבי אלעזר דאמר אפי' זונה אלא כשמה כלומר טועה מתחה בעלה לדרייה הוא דקא בעי וכלאו אמרי חונה לרבין דהויה לה זונה אלא לרבי אלעזר מנא לן והיינו דרבינן לן בסמוך אשכחן לתרומה לכהונה מנא לן ולכהונה קרא למען לן היסוק ליה משום זונה אלא על כרחין אליבא דמאן דאמר לא הויה זונה קא בעי כ"ל וליכא למימר דהכא לתרומה קא בעי וכלאו אמר זונה דאפסולא לתרומה מנא לן דא"כ מאי קאמר בתר הכי אשכחן לתרומה ולכהונה מנא לן אלא ודאי כדפרישית : ז"ל דהכא שנבעלו באונם קאמר ולכ"ע וכרבה דאמר לעיל בפ' הבה על יבמתו דכל שנבעלו לאו זונה היא זונה עיקר :

דף סט ו"מא' כי תהיה כי תבעל הכא נמי ליגנא קיימ' הוא דהא לרבי סימאי אפי' דר"ע דאמר דמורה ר' עקיבא בחייבו לאין דלאו דשאר מלי מוקי לה בחייבו לאין דלאו דשאר אפי' בחייבו עשה וקרא דכי תהיה הויה דקדושין קאמר אלא דהכי קאמר חונה לר' סימאי לר' יבבז מאי איכא למימר :

לאפוקי מליי שני שאין זרעו פסול כלומר אפילו לכהונה דכתיב ביום אשר יולדו כ' ולא דוקא דלא מהכא נפקא אלא מבתולה מעמיו כדאיתא בפרק הערל ואפי' חונה לרבי יוחנן דאמר לקמן בפרק הערל דמליי שני שבה על ישראלית והוליד ממנה בת שפכה לכהונה מתהר לה לאה פולגתה הכין אלא לר"ל דפסול לה לכהונה במאי פליגי אפי' למימר דר"ל מהרן לה הכי ת"ק סבר כל שביאחור בעבירה פסול ורבי יוסי סבר כל שזרעו כפסוד שבה ככהן גדול כאלמנה פסול לאפוקי מליי שני שזרעו כבר לקהל ואינו כפסוד ולרבי יוסי ה"ה לעמומי ומואבי שפסול שהרי מקתה זרעו כמיהו דהיינו זכרו והשת' רשב"ג למימר כל שאה ככהן גדול באלמנה שכל זרעו פסול פסול לאפוקי מעמומי ומואבי שאין כל זרעו הוה אחר הפגום שבתתיבן כשרות ומתור' לקהל לפיכך אינה פסולת לכהונה :

פ"ג חז"ב ר"ת וכלתה בתרומ' לערב פירוש טעון שלא נהפכו והכתיב' בנמ' אבל אם עמד כל שש' ימים אסור' לאכול בתרומ' משום דפולגת שכתב זרע וטמאה' וכדרי' דאמר רבה משתמע כל שלשה ימים אסור' לאכול בתרומ' או אפשר לה שלא הפלוס כדאית' בגד' גר"ס יולא דוסן וזש הארכתי יורה בס"ד :

ר"ב אמר הולך ממזר פירש"י ז"ל ודאי ממזר דבתר רובא דעלמא שדיק ליה והתמני דהא אסיק' התם בפרק עשר' וחסין מאי ממזר דקאמר רב לאו דמותר בממזר' אלא דאסור בנת ישראל וסוקאל אמר הולך שותקי שזדקין את אמו ואם אמרה לכשר נבעלהו מתאמת ואפי' דרוב פסולין אלא :

איכא דאמרין בנב עליה כולי עלמא לא פליגי דבהר דידי' שדיק ליה וכו' אמר רבה מסנהדרא מליי' דרב דלא דמיא מויהה כלומר דמיא מעלמא אבל דמיא מליי' אפי' דדמיא נמי מעלמא בהר דידי' שדיק ליה ומהשוכהו של אביי אט למדין דאמר לעולם אימי' לך כל הי' דדמי' מעלמ' אפי' דדמיא מליי' אמר רב הולך ממזר אלמ' משמע דלרבה אפי' דדמי' נמי מעלמ' קאמר אליב' דרב דהולך כשר וק"ל כליש' בתרא דרב' וכשמואל דאמר אפי' דדמי' מעלמ' ולא דמיא מליי' הולך שותקי שזדקין את אמו ואם אמר' מארוס מתאמת ואפי' דק"ל כרז באיסורי הא אוקימנא בפרק עשרה יוחסין שמואל כרשב"ג ואן ק"ל כרשב"ג כדאית' בשליה פ"ק דכתובות ואפי' דרשב"ג רוב שרין אפי' והכא רוב פסולין אפי' הא תן בפרק עשרה יוחסין אנה שאלו היה קירא לשותקי שזדקין ופסקו רבא התם כותי' ורשב"ג שאלו עדים' מדרשב"ג דאפי' ברוב פסולין אפי' משאר כדאית' התם הלכך הלכתי כותיה דשמואל וכן פסק רבי' אלפסי ז"ל ור"ח ז"ל פסקו כרב לא דיעתי טעם לדבריו : סליק פרק אלמנה לכהן גדול

פרק הערל

דף ע' ד' הערל וכל העומאס לא יאכלו בתרומ' פירש"י ז"ל ערל שמתו אחיו מחמת מיל' : ואפי' דקשיא לכו דהא בגמ' בעי רמי' בר חמא ערלות שלא בזמנה אי מעוכב' או לא מעוכב' ואפי' המטום מהא דמעוכב' דהא נמי ערלות שלא בזמנ' היא דלאו בר מימיהל הוא ואפשר לתרן דלא בעי רמי' בר חמא אלא בקסן ערל תוך שמו' דלא ככנס בזמן מיל' כלל אבל ערל דמתיתוק אפי' דלאו בר מימיהל הוא מחמת

קובץ

סימן מ"ח

הערות

קפג

עמיתך ולא תשא עליו חטא, והך עליו, פירושו בשבילו, שאם לא תוכיח אותו תשא חטאו, כמו שפירש רבינו יונה בשערי חשונה [שער א' אות נ', שער ג' אות ע"ב], אבל במקום כבוד הבריות דמנזות תוכחה נדחית, דמנזל עצמה היא שוא"ת, ותו ליכא עליו חיוב תוכחה, ממילא אינו נתפס בעון חזירו כלל, וה"ל מנזות תוכחה נדחית מפני פיקו"ג, דהיא אינה מאצזרייהו דג' דברים, ושזו אינו נתפס בעון חזירו:

(ד) אלא דזה תלוי אם נאמר דפיקו"ג דוחה לכל התורה, והוא צמורת דחיה כמו עשה דוחה ל"ת, וה"ל

מנזות תוכחה נדחית מפני פיקו"ג, וממילא ליכא ערבות כיון דליכא עליו חיוב תוכחה, אבל אם נאמר דהא דיעבור ואל יהרג אינו צמורת דחיה, אלא שאינו חייב למסור עצמו למיתה, כמו שאינו חייב לבזוז יותר מחומש בנכסיו בשביל קיום מנזות [וא"ח סי' תרנ"ח], ואם אינו יכול לקיים המנזות רק ביותר מחומש בנכסיו, דאינו חייב בזה, מ"מ אינו פטור מן המנזות, רק הוא אנוס בקיומה, ואנוס אינו פטור, דהא אנוס חייב בתשלומין, כגון אם היה אנוס בראשון, דחייב בשני לכו"ע, אפילו למ"ד שני תשלומין דראשון והפטור בראשון

פטור בשני [פסחים צ"ג ע"א].

[ובן מבואר ממ"ש המגן אברהם בסימן ל"ט וסק"ה], דמי שנקטעה ידו השמאלית כשר לכתיבת תפילין, ולא קרינן ביה מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה, וז"ל רמ"א לזה בסדר חליצה. ונראה כונתו למ"ש תוס' ביצמות (דף מ"ד ע"א [ד"ה כז]) דחרש וחרשת עולין ליבוס אע"ג דאינן חולאים, ולא אמרינן כל שאינו בחליצה אינו ביבוס, משום דבני חליצה נינהו אלא דפומייהו הוא דכאיב להו, וה"ל בגידם, ישנו בקשירה אלא דפומיהו הוא דכאיב ליה. ואי נימא דאנוס הוא פטור גמור, א"כ גידם אינו בקשירה:

ובקשה מהא דאיתא בגמ' [ברכות ט"ז סע"א, מגילה י"ט ע"ב] דחרש המדבר ואינו שומע אינו יכול להוציא אחרים במגילה, למ"ד קרא ולא השמיע לאזניו לא ינא, דכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחרים, וכן הוא בשו"ע סי' תקפ"ט [סי' ב] לענין שופר, ומשמע מזה דאנוס לאו צר חיובא הוא, דאל"כ למה לא יוכל להוציא אחרים:

אבל בירושלמי פ"ב דמגילה [ה"א] — הוצא צר"ן [ד' ע"ב מדפי הרי"ף] — איתא: הלועז ששמע בלעז ינא, ועברי ששמע בלעז לא ינא, ועברי שקרא בלעז אינו מוציא בקריאתו את הלועז, דכל שאינו חייב בדבר אינו מוציא אחרים. ועיין בשו"ת ריב"ש סי' שצ"א באורך מזה. ומוכח מזה, דהא דאין יכול להוציא אחרים כשאינו חייב, אין הגריעותא בהגברא, אלא בהמעשה, דנריך שיהא אצל המוציא מעשה מנזות, וכיון

ומהאי טעמא, גם עוסק בהכשר מנזות, כגון כותבי סת"ם, פטורין מן המנזות [וסוכה כ"ו ע"א], דאף דכתיבת התפילין אינה המנזות, אלא הנחתן, מ"מ כשעוסק בהכשר מנזות לא מיקרי שבת דידך. מיהו דוקא כשעוסק בזה לשם מנזות, כמשמ"פ רש"י שם [ד"ה תגריהן] להמציאן לנריך להן, אבל אם עוסק לנורך עצמו להריות, שפיר מיקרי שבת דידך. וצמנה צמנה (סי' ל"ח [סי"ח ביאור הלכה ד"ה חס]) הקשה על דברי רש"י, מהא דקיי"ל כר"ע במלוה על המשכון, דהוי עוסק במנזות אפילו נריך להמשכון להשתמש בו. וי"ל דדוקא בהכשר מנזות נריך שיעשה לשם מנזות ולא לנורך עצמו, דאל"ה מיקרי שבת דידך, אבל בהלואה, דהיא גוף מנזות, אפילו עושה לנורך עצמו, מ"מ הוי עוסק במנזות. ושם גם בעושה מנזות דרבנן יש לחלק כן, דדוקא בעושה לשם מנזות לא הוי שבת דידך, אבל אם עושה לנורך עצמו מיקרי שבת דידך, דמנזות דרבנן לא מיקרי שבת דמנזות דאורייתא, אלא דמ"מ פטור משום דלא הוי שבת דידך, ולפוטרו מן המנזות אין נריך שיהא שבת דמנזות, אלא שלא יהא שבת דידך. מ"מ אם הוא שבת דידך וגם שבת דמנזות, כמו בעוסק בגוף המנזות דאורייתא לנורך עצמו פטור, ועדיין ז"ע]:

(ז) אלא דזו אינה ראייה רק לשיטת הרמב"ן ופירושו בקרקע עולם, דפיקו"ג נדחה מפני ג' דברים החמורין, אבל לשיטת תוס' דפיקו"ג וג' דברים, שניהן אינן דוחין זל"ז ושוא"ת עדיף, א"כ מה צריך שיש עליו חומר האיסור של ג' דברים, דמ"מ כיון דאינו עושה מעשה, לא עדיף מאשה הנבעלת, דאינה נריכה למסור את עצמה מה"ט, אף דיש עליה חומר האיסור כמו על האישה. ואפילו היכא שכופין אותו לעשות מעשה ולהכשיל את חזירו בידיים, ג"כ אפשר לומר דאינו נריך למסור את עצמו למיתה, דאין המעשה גורם שיהא האיסור עליו, דהא אפילו באינו עושה מעשה כלל, רק דיש צידו למחות ואינו מוחה, ג"כ נתפס בעון חזירו [שבת נ"ד ע"ב], וכיון דחיוב הערבות אינו תלוי בהמעשה, ועל כל אחד בפני עצמו אינו נריך למסור נפשו, ללאו דלפ"ע אינו מאצזרייהו דג' דברים, כמ"ש הרמב"ן, וחיוב הערבות מנזל עצמו אין בו מעשה, לא מצרפינן לתרווייהו בהדדי כדי לחייבו, וז"ע בזה:

(יג) ולתירוץ ראשון שבתוס' דלא מיקרי קו"ע מה שאחרים עושין איסור על ידו, אף שהוא נתפס בעון חזירו ויש עליו חומר האיסור של קו"ע, י"ל הטעם, דהא דנתפס בעון חזירו הוא רק אם יש עליו מנזות תוכחה, דהכי כחזו קרא [ויקרא י"ט, י"ז] הוכח תוכיח את

הדין תלוי אם הוא שבת דידך, אלא אם היא שבת דמנזות דוקא פטור, אבל אם אינו שבת דמנזות לא מיפטר, ולפי"ז דברי הש"א"ל נכונים, וכן ע"י מנזות דרבנן לא מיפטר ממנזות דאורייתא. ואף דלענין קצירכם ינא קציר של מנזות, אינו כן, אפשר ללאו כולהו בחדא מחתא מחתינהו:

דקריאה בלעז אינה מעשה מצוה להיודע עברית, אינו יכול להוציא את הלוועז שאינו יודע עברית. ומהאי טעמא המדבר ואינו שומע, כיון דאלו אינה קריאה של מצוה, אף דגברא בר חיובא הוא, אינו יכול להוציא. ולפי"ו נראה, דאפילו במדבר ושומע, אם סתם את אזניו וקרא ולא השמיע לאזניו, לא יצא השומע ממנו. וק"ק דא"כ הו"ל למיתני בכה"ג, דהוי רבותא טפי מחרש שאינו יכול לשמוע:

ובבב"א שם פ"ב דזכרות ובמגילה: ממאי דר' יוסי היא ודיעבד נמי לא, דלמא רבי יהודה היא ולכתחילה הוא דלא, הא דיעבד שפיר דמי ע"כ. ושמעתי מכ' מ"ח הג"ר מאיר אטלס (נ"י) הגאב"ד דשו"ל, שהקשה דמה טעם יש צוה שהחרש לא יוכל להוציא לכתחלה לר' יהודה, דבשלמא לר' יוסי אינו מוציא מפני שאינו מחויב בדבר, אבל לר' יהודה הרי גם חרש מחויב במגילה, והאחר היוצא השמיע לאזניו, ומאי איכפת לן שהחרש לא השמיע לאזניו, עכ"ד. ולפי הנ"ל לא תיקשי, דלריך שיהא מעשה המצוה אלל המוציא, וה"ה היכא דאלל המוציא הוא רק מצוה של דיעבד ולא של לכתחלה, גם אלל היוצא ממנו אין זו רק מצוה של דיעבד, דדין שומע כעונה הוא שהשומע יוצא במצוה של העונה:

אבל בשו"ת ריב"ש סי' שצ"א שם, הביא דברי הר"ר חסדאי שחולק על ד"ו, וס"ל להלוועז ששמע מהעברי יצא, אף דאלל העברי הקורא אינה קריאה של מצוה. ולפי"ו צ"ל דהא דחרש אינו מוציא, הטעם הוא משום דגברא לאו בר חיובא הוא, ומוכח מזה דאנוס לאו בר חיובא הוא כלל, וי"ע:

ועוד קשה מדברי המרדכי [הלכות קטנות סי' תתקמ"ד], שכתב דמותר ללבוש טלית בלא צינית היכא שהוא אנוס בהטלת הצינית, וי"ע כיון דאנוס בר חיובא הוא, למה יהא מותר לגרום בידים ציטול עשה. וכעין סברת המרדכי מצואר צפ' הערל (דף ע"א ע"ב) אמר רבא ותסברא המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו אמר רחמנא, עיי"ש, דהיכא דהוא אנוס במילת בניו מותר לו לעשות הפסח:

ובגליון רש"א ציו"ד סי' כ"ח [סכ"א] הקשה על המרדכי מהא דאיתא שם דבאין לו עפר לכסות אסור לשחוט עיי"ש. וי"ל דזה אינו אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא מותר לשחוט בכה"ג. אלא דק"ל מפ"ק דחגיגה [ד' ע"א] דפריך בגמ' גבי טומטום, וכי אינטרין קרא למעוטי ספיקא, דבלאו קרא אינו יכול להקריב מספק, ועיי"ש בתוס' [ד"ה אלא] דאינו יכול להתנות בנדבה, משום דצעי סמיכה, וטומטום אינו יכול לסמוך שמא היא אשה, ואסור להקריב, דמבטל מצוה סמיכה. וקשה כיון דהוא אנוס, שאינו יכול לסמוך, מספק יהא מותר לו להקריב בלא סמיכה, כמו שמוותר ללבוש טלית בלא צינית, וי"ע:

עוד קשה מדברי תוס' פ"ק דצ"ב [י"ג ע"א ד"ה שצאמר] גבי חזיו עבד, שהקשו דאמאי אינטרין טעמא דלשבת

יורה, תיפוק ליה משום מצוה פרו ורצו. ותירצו דלהכי לא נקט קרא דפרו ורצו, משום דפטור הוא מאותה מצוה כיון שהוא אנוס, וכדי שיתחייב צוה לא כפיין לרצו לעשותו בן חורין, דא"כ בכל העבדים נכוף רצם לשחררם כדי שיתחייבו בכל המצוה, ע"כ. וי"ע, דלא דמי כלל, דאנוס בר חיובא הוא, אלא דפומא הוא דכאיב ליה, אבל בכל העבדים, אינן בני חיוב כלל, וי"ע:

בענין אנוס במצוה אי מיקרי פטור, אפשר לומר דצאמת בשעה שהוא אנוס לא רמי חיובא עליה, מ"מ גברא בר חיובא הוא, אף דאינו חייב בפועל, מ"מ סיבת החיוב ישנה אללו, ומשו"ה כשר לכתוב תפילין, דמיקרי בר קשירה. וכן באנוס בראשון חייב בתשלומין צעני, דגם בשעה שהוא אנוס יש עליו דין חיוב לכשיעבור האנוס, ושייך לחייבו בתשלומין. אבל להוציא אחרים לריך שיהא חייב בפועל, ומשו"ה חרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא אחרים במגילה ובשופר.

וח"כ כיון דכתיב וחי צהם ולא שימות צהם, דאינו חייב למסור נפשו בשביל קיום מצוה, אין הכונה דהמצוה נדחית מפני הצלתו כמו נדחית עשה לל"ת, אלא דהוי כמו אנוס בעצירתו ובציטול המצוה, וכיון דאיכא למצוה מוכחה, אפשר דאיכא ג"כ ערבות, וממילא חייב ליהרג, שלא יתפס בעון חבירו מג' דברים החמורין:

(טו) **ובפ"ק דיבמות** [ג' ע"ב] בסוגיא דעליה, הוי צעי למימר דעשה דיצום דוחה לל"ת דעריות, דעשה דוחה לל"ת שיש צוה כרת, והקשה צם' כסא דהרסנא [סי' ש"א] דאיך אפשר לאיסור ערוה יהא נדחה מפני קיום מצוה, דהא אפילו פיקו"ג, דהוא דוחה לכל התורה, נדחה מפני איסור ערוה, ק"ו למצוה שהיא נדחית מפני פיקו"ג, אינו דין שמהא נדחית מפני איסור ערוה. ולפי הנ"ל י"ל, דדוקא בפיקו"ג, דאינו בחורת דחיה, וא"כ האיסור עומד במקומו, אלא דהוי כמו אנוס לעבור עליו, בכה"ג באיסור ערוה חייב ליהרג, אבל נדחית עשה לל"ת, דליכא לאיסורא כלל, כמו בלבוש כלאים צינית, דודאי אינו דומה ללבוש כלאים באונס, דבאונס איכא איסורא אלא דהוא אנוס, אבל בכלאים צינית ליכא לאיסורא כלל, ובכה"ג גם איסור ערוה נדחה, דכיון דנדחה מפני המצוה, שוב אינו מכלל עריות:

(טז) **ואין** להקשות, דא"כ לא משכחת לה כלל להך דינא דיהרג ואל יעבור בעריות, לפי הס"ד דכל עשה דוחה לל"ת שיש צו כרת, דהא לא גרעה מצוה פיקו"ג מכל המצוה, שהן דוחין לל"ת שיש צו כרת. דיי"ל לפי מ"ש תוס' [י' ע"ב ד"ה שצאמר] בסוגיא דעליה, דאפילו לפי הס"ד, דוקא לל"ת שיש צו כרת נדחה מפני עשה, אבל לא לל"ת שיש צו מיתת צ"ד, וא"כ משכחת יהרג ואל יעבור בעריות שיש בהן מיתת צ"ד. **ועוד** דלפי האמת, הא דפיקו"ג דוחה לכל התורה, אין הכונה למצוה הצלת נפש דוחה להאיסורין, אלא

קובץ

סימן מ"ט

הערות

קפה

יט) ובחידושי הרשב"א ר"פ הערל הציא צטס ר"ת, דערל שמתו אחיו מחמת מילה הו כערלות שלא צומנה ומותר לאכול בתרומה. ולפי דבריו, על כרחך ז"ל דליכא למצות מילה כלל במקום פיקו"ג, ואינו כמו אנוס, דודאי מודה ר"ת דאם אין לו סכין למול את עצמו, דהוא אסור בתרומה. אלא שכבר חלקו על ר"ת, בתוס' שם וברש"י [ד"ה הערל] עיי"ש. ואפשר שזהו טעם מחלוקתן, דרש"י ומוס' ס"ל דאינו אלא כמו אנוס, ומשו"ה אסור בתרומה.

ועיי'ן צפ"ה הציא על יצמתו (דף ס"ד ע"ב) גבי ממו שני אחיו מחמת מילה השלישי ימול, חזי דקשרית איסורא וסכנתא, ופירש"י [ד"ה איסורא] לכיון שאין צריך למולו, הו מילה שלא צומנה ואינה דוחה את השבת. ושמעתי מקשין צטס הגאון ר' יצחק רבינוויטש ז"ל מפאנווויז, על שיטת הריב"א בתוס' חולין (דף קמ"א ע"א [ד"ה לא]) דהיכא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אינו לוקה על הל"ת, דהל"ת נדחית, אף דהעשה דליכא צהדי ל"ת אינה נדחית, מ"מ כיון דאי לאו העשה שעמה היתה נדחית, גם עכשיו היא נדחית, וה"ע כיון דאי לאו סכנתא ליכא איסור שבת במקום מילה, גם עכשיו דליכא סכנתא, ראוי להיות נדחה איסור שבת, וליכא אלא סכנתא לחודא, כמו התם, דהל"ת מיהת נדחית:

כ) ורפ"י דברי ר"ת הנ"ל, דצמתו אחיו מחמת מילה ליכא מו מצות מילה כלל, אין כאן קושיא על הריב"א, דצמקום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה, שניהן אינן דוחין זל"ז, דל"ת ועשה ג"כ אין דוחין לעשה, וכיון דליכא להעשה, שאינה נדחית מפני הל"ת והעשה, אפשר לה לדחות את הל"ת, אבל צמתו אחיו מחמת מילה, דמצות מילה היא דחוייה מפני פיקו"ג, אין צה כח לדחות את השבת, דמצוה דחוייה אינה יכולה לדחות למצוה אחרת. אבל אי נימא דהמצוה אינה נדחית מפני פיקו"ג, אלא דנחשב אנוס צביטולה, וא"כ איכא למצות מילה גם צמתו אחיו מחמת מילה, יש מקום להקשות מזה על שיטת הריב"א. ועל כרחך ז"ל דמצות מילה נדחית מפני פיקו"ג, ומשו"ה אינה יכולה לדחות את השבת:

סימן מ"ט

א) בתב הרמב"ם פ"א מאיסורי ציאה [ה"ט] האנוס פטור מכלום וכו' צד"א כשאנוס הנבעל, אבל הצועל אין לו אנוס, שאין קישוי אלא לדעת עכ"ל. וז"ל המ"מ שם, וי"מ שאם אמרו לו עכו"ם לבוא על הערוה ואם לאו שיהרגו אוחו, וצא עליה, מומת על ידה, לפי שאין קישוי אלא לדעת, וזה דעת רבינו עכ"ל. וכן הו בחידושי הרמב"ן ר"פ הצא

אפילו ליכא מצוה כלל שרי לעבור על האיסור במקום הצלת נפש, דאפילו צעורה, ללא הו נפש, מ"מ מותר לחלל שבת צצבילו, כמ"ש תוס' צנדה (דף מ"ד ע"ב [דיבור ראשון]) עיי"ש, וברא"ש (פרק צמח) דיומא [סי' י"ג] צטס הרמב"ן, והו צתורת האדם [שער חסבנה]. ובתוס' צ"מ פ' המקבל [ק"ד ע"ב ד"ה אמר] כתצו צהא דאליהו טימא את עצמו לצן הצרפית להחיותו, אף דהו כהן, משום פיקו"ג, וצודאי ליכא מצות פיקו"ג צמת להחיותו (ועיי"ש צשיטה על דברי תוס' אלו). ומוכח מזה דפיקו"ג דוחה כל האיסורין אפילו היכא דליכא מצוה. וצכה"ג איסור ערוה חלוק מכל האיסורין, דאינו נדחה מפני פיקו"ג היכא דליכא מצוה, אבל היכא דליכא מצוה, לפי הס"ד דכל עשה דוחה ל"ת שיש צו כרת, גם איסור ערוה נדחה מפני מצות פיקו"ג, כמו שהו נדחה מפני מצוה אחרת:

יז) ושמו"א י"ל, דזהו טעם מחלוקתן של רבוחינו הראשונים" דצינא דיעבור ואל יהרג, אם רשאי להחמיר ולמסור את עצמו למיתה. דאי נימא דהאיסור נדחה מפני פיקו"ג צתורת דחיה, לא שייך צוה חומרא, דודאי אסור להחמיר על עצמו שלא לצבוס כלאים לצניות, דהו מצטל מצוה צמוזד, אבל אי נימא דאינו צתורת דחיה, אלא דהו כמו אנוס, דאינו חייב למסור נפשו צצביל קיום המצוה, שפיר י"ל דאם רוצה להחמיר על עצמו רשאי. אלא דז"ע לפי השיטה הזאת, דהא ודאי צחולה שיש צו סכנה, כו"ע לא פליגי דאסור לו להחמיר על עצמו, ולא נחלקו אלא צאנסוהו לעבור או ליהרג, ומאי שנא זה, דהא תרווייהו נפקי מחד קרא, ומי צהם. ולכאורה נראה טעם דרשאי להחמיר, משום מצות קידוש השם, וזה שייך רק צאנסוהו ולא צחולה, ועדיין ז"ע²:

יח) הדרן לקמייתא (צאות י"ד), דאי נימא דשריותא דפיקו"ג אינו צתורת דחיה אלא צתורת אנוס, וא"כ איכא עליו מצות תוכחה, אלא דהו אנוס צקיומה, אפשר לומר דממילא צריך ליהרג שלא יתפס צעון חצירו משום ערבות. ומ"מ אינו מוכרת, די"ל דגם צכה"ג דהו אנוס צקיום מצות תוכחה, תו ליכא עליו חיובא דערבות, דדוקא היכא דחייב למחות ואינו מוחה הו נתפס צעון חצירו, אבל צמקום שהו אנוס, דצפועל אינו חייב למחות, אינו נתפס צעון חצירו.

והנפק"מ מחקירה הנ"ל הו למ"ד שני תשלומין דראשון והפטור צראשון פטור צשני, אם היה פטור צראשון מפני פיקו"ג, מהו שיתחייב צשני. דאי נימא דאינו אלא כמו אנוס, ודאי חייב צשני לכו"ע, אבל אי נימא דהמצוה נדחית מפני פיקו"ג, אפשר דפטור צשני:

א עיין רמב"ם יסוה"ת פ"ה ה"ד ובס"מ ומל"מ שם. ב עיין לקמן סי' מ"ט אות ט'-י"א.

על יצמתו אשר דבר המ"מ לקוחים משם, עיי"ש, והנה השיטה הזאת תמוה לכאורה, דמה בכך שאין קישוי אלא לדעת, מ"מ כיון שאמרו לו שאם לא יתקשה יהרג, והוא מוכרח להתקשות מפני פחד מיתה, הרי הוא חנוס גמור, וראוי להיות פטור ממיטה:

[מהשמטות] ז"ל רבינו יונה צחי' לסנהדרין דף [ע"ד ע"ג] [אחר שהציא דברי הרמב"ם שהצועל אין לו אונס]: "ודברים אלו אין נראין בעיני האחרונים, דכי אמרינן התם דאין אונס בעריות, כגון שתקפוהו לצא על אשת חבירו והדזיקוהו בה, ואין שם פחד מיתה, דככה"ג ודאי לאו אונס הוא, שלא ה"ל להתקשות, אבל ודאי אם אמר לו הגוי לצא על אשת חבירו ואם לאו יהרגנו, ככה"ג ודאי יש לו אונס" עכ"ל: [וע"כ מהשמוטות]

ב) וברתום' יומא (דף פ"ב ע"ב) ז"ל: והקשה בשאלתו מהא דאמר רבא בריש פ' הבא על יצמתו אין אונס בערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת, וא"כ אונס צדידיה מי איכא, דקאמר אף גילוי עריות יהרג ואל יעבור, והא לאו אונס הוא, אלא רצון, כיון שאין קישוי אלא לדעת. יתירך, משכחת לה להתרפאות, כי ההיא דס"פ בן סורר ומורה [סנהדרין ע"ה ע"א] באדם אחד שנתן עינו באשה אחת והעלה לבו טינא אחריה וכו' עד ימות ואל תיבעל לו עכ"ל. וגם זה ז"ע, מאי קשיא ליה להשאלתו, דהא אי לאו דעריות חמורין מכל איסורי תורה, הוה אמרינן גם בעריות יעבור ואל יהרג, והיה מותר גם להתקשות כדי להנצל ממיטה. וגם תירונו צריך להבין, דמאיזה טעם יש לחלק בין שאנסוהו עכו"ם לבין אונס חולי:

ג) והנה יש לחקור צהא דאונס פטור מכלום, אם היה אונס מפחד מיתה וגם רצון גמור, שאילו לא אנסוהו היה עושה ברצונו, מי נימא כיון דאי לאו רצונו היה מותר לו לעבור שלא ליהרג, א"כ המעשה מותרת, ומה שברצונו לעבור על האיסור במזיד, א"א לחייבו מיתה ע"ז, כיון דהמעשה בלא הרצון מותרת, אין לזרף המעשה להרצון, והוי כמו נמכרין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, דפטור ממלקות. או דילמא דלא דמי להתם, דהבא באמת איכא מעשה איסור, והא דפטור בשהוא אונס, היינו משום דאין לחייבו על המעשה גרידא בלא רצון, אבל אם רצונו לעבור על האיסור במזיד, שגם אם לא אנסוהו היה עושה ברצון עצמו, ואיכא מעשה איסור וגם רצון, שפיר יש לחייבו מיתה, שהאונס אינו פטור, אלא שצריך רצונו כדי שיתחייב, אבל במקום שיש רצון אין האונס פוטרו:

ד) ובראיה לדעת השאלות והרמב"ם, שזוהי כונת רבא דאין אונס לערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת, והיינו דקים להו לרז"ל שא"א בשום אופן להתקשות אם לא שיהיה לו רצון לצעול במזיד להנחתו, דאם אין ברצונו לצעול

להנחתו אלא כדי להנצל ממיטה לא היה יכול להתקשות, דכן הוא חוק הטבע, וכיון דחזינן שהוא מקושה, ע"כ מוכח שיש לו רצון גמור לציאה, וגם אם לא אנסוהו היה צועל במזיד להנחתו, ומשו"ה חייב מיתה, דאין האונס פוטרו היכא שיש לו רצון גמור לעשות המעשה:

ה) ובוזה י"ל בפירוש קושית השאלות, דס"ל לדבר פשוט, דהא דמותר לעבור בכל התורה במקום פיקו"נ הוא דוקא לעבור באונס בלא רצון, דעשיית המעשה גרידא התירה תורה מפני פיקו"נ, וממילא לא נעשה איסור כלל כיון שמותר לו לעשות, אבל אם עושה ברצון גמור, שגם אילו לא אנסוהו היה עובר במזיד, ככה"ג אסור לו לעשות המעשה, גם אם ינצל עי"ז ממיטה, דמ"מ ישאר האיסור עליו, שעבר במזיד, דדוקא היכא שע"י הדחיה לא יהא נעשה איסור, שרי לעבור משום פיקו"נ, אבל במקום שישאר האיסור גם לאחר הדחיה, אסור לעבור אפילו אם ינצל עי"ז ממיטה, דלא התירה תורה לעשות דבר איסור מפני פיקו"נ, אלא דבמקום פיקו"נ ליכא איסור כלל, אבל אם יהא נמנא שעשה איסור גם לאחר הדחיה, באמת אסור לעבור. והכא שמתקשה ברצון עצמו לצעול להנחתו, וע"ז ליכא אונס, דלא שייך לאונס אדם שיהא לו רצון גמור גם בלא האונס, דזה א"א, דאין שייך לאונס אלא לעשות המעשה, אבל לא משכחת לה כלל לאונסו שיהא לו רצון לעשות, וא"כ ישאר האיסור עליו, שהיה ברצונו לעבור במזיד, דאפילו נמכרין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה מדאורייתא, כמבואר בקידושין (דף פ"א ע"ב), דליף לה מקרא עיי"ש, וכ"ש הכא, וככה"ג היכא שיהא איסור גם לאחר הדחיה, לא שרי לעבור גם בלא חומרא דעריות:

ו) ותירץ בשאלתו דמשכחת לה להתרפאות. וצריך להבין ההבדל בין אונס חולי לבין אנסוהו עכו"ם, ונראה פירוש, דהעכו"ם לא יוכלו לאונסו אלא לעשות המעשה, אבל א"א להם בשום אופן לאונסו שיהא לו רצון, ועל רצון עצמו שיש לו ליכא אונס כלל, אבל במקום אונס חולי, חל האונס גם על הרצון גופיה, דצוה שיבעול למלאות תאוותו, וזוהי רפואתו להנצל ממיטה, ואי לאו חומרא דעריות היה מותר לו לצעול ככה"ג מפני פיקו"נ, ומשו"ה איצטריך לאשמועינן דאפילו ככה"ג יהרג ואל יעבור מפני חומרא דעריות:

ז) ועיי'נן צפ' הגיזקין [גיטין ב"ו ע"א] צבוגיא דקמנא ובר קמנא, שדי ציה מומא, סבור רבנן לאקרוציה, אמר להו ר' זכריה בן אבדולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מוצא ע"כ. והנה מאי דאיצטריך לומר הך טעמא דיאמרו, דאינו אלא משום גזירה דרבנן, ותיפוק ליה משום גוף האיסור, דהוא לאו דאורייתא, ז"ל דשלוס מלכות דינו כפיקוח נפש, ומדאורייתא היה מותר להקריבו. והשתא קשה,

חת"ם

שו"ת חיו"ד סימן רמד רמה

סופר

תקו"ז

מילה, כיון דאיכא מיעוט דמתים איך מלים כלל הא אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ואם ה' ציוה למסור עצמו א"כ בטלה פ"נ גבי מילה, ויבוארו דבריו לפנינו אי"ה:

עיקור הדין מבואר לכאורה ממ"ש ח"י רשב"א ריש פ' הערל [ע' ע"א] אהא דאמר ש"ס ר"פ אלמנה [ס"ו ע"א] והרי ערל דאינו אוכל ומאכיל ומשני פומי' כאיב לי', פי' עומדין הן למול לכשיבריא, ואס"ד איכא שום ערל בעולם דלאו בר מימהל הוא כלל הדרה קושיא לדוכתא, אע"כ לעולם יש לצפות לישועת ה' עוד יבוא ויראו בו סימני בריאות, ואפי' מתו אחיו מחמת מילה בגדלותם מ"מ ימתין עוד זמן יותר ויותר ואפשר לעת זקנתו טוב לו להמול. ועכ"פ מוכח דרובא אינם מתים בערלתם, כי מתרפאים טרם מותם ונימולים, דאל"ה לא הוה קרי ליה אוכל, דהרי עכ"פ ספיקא איכא אם יהיה אוכל לעולם. ונ"ל דאפי' להפוסקים דס"ל דאם רוצה אדם למסור נפשו על מצוה קלה הרשות בידו וקדוש יאמר לו עטו"א, וש"כ י"ד רס"י קנ"ז, מ"מ מוכח הכא שפיר, דאס"ד דאין שום גבול לערל להמול איך קרי ליה אוכל, דהרי א"נ ירצה למול עצמו ולמסור נפשו הרי בעינינו קרוב שימות מחמת חזקה שמתו אחיו מחמת מילה אלא שהוא קדוש ומוסר עצמו למיתה, אבל עכ"פ איש הזה הוא בעינינו או ערל או מת, ואיך קרינן לו אוכל בתרומה, מתי יאכל בחייו:

והקו' שבעינינו, דנדחק ונוקי קרא דיחזקאל שהזהיר על כהנים ערלי בשר שמתו אחיהם בגדלותם מחמת מילה, איננו דחוק ורחוק כלל, דבעו"ה בזמן החורבן היו הרבה באומה שלא מלו בניהם, והכתוב [ירמי' י"א ט"ו] צווח ובשר קודש יעברו מעליך, עיין מנחות נ"ג ע"ב מבואר כן להדיא, ושוב אחר החורבן שבו אל ה' ומלו עצמם בגדלותם ואירע הרבה שמתו מחמת מילה, ועל אחיהם של אלו הזהיר יחזקאל בבנין בית שני ערל בשר לא יבוא לביתי לשרתני:

והנה לשון הרמב"ם ספ"א ממילה יהיב טעמא דפ"נ דוחה מילה משום דאפשר למול אחר

משא"כ אם עתה ימכרו ספריו לבנות מקוה לא ישארו עוללות ויגזלו דל ורש זה מת, ע"כ לא נ"ל היתר בזה. וידעתי בני ישראל קדושים, גם כי אנשי קהלה נאה כמות שהיא ידוע לי כלל אנשיה יראים ושלמים מחבכים התורה ולומדי, לא יחליפו באר מים חיים בבור מקוה מים. וה' יעזור להם ורוח והצלה יעמוד ממקום אחר, וגמירי ציבור לא מיעני, אך יתעשרו ויתברכו בכל חילם ומאודם יהי כזית הודם:

הכ"ד א"נ הדש"ת:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה רמה

שיל"ת, פ"ב זאת חנוכה קפד"ל. שלום וכ"ט לתלמידי הרב הוטיק החרוץ המופלא כמו"ה זעליג נ"י אברק"ק ס"פ יע"א:

ע"ד תינוק בן ג' שנים שלא נימול כי מתו אחיו מחמת מילה ביום ח', וזה עתה נתחזק גופו ואיבריו, ולפי דעת השו"ע י"ד סי' רס"ג ס"ב תמתין עד שיתחזק גופו ואיבריו, והוא [דעת] הרמב"ם ספ"א מה' מילה ונימוק"י ס"פ הבע"י [ס"ד ע"ב], אלא שהגאון הגדול בנב"י תנינא ח"י"ד סי' קס"ה כ' דמפשטיות ש"ס לא משמע הכי אלא ישאר בערלתו לעולם, וחתר הגאון זצ"ל למצוא ראייה לדבריו מעובדא דר"נ שבת קל"ד [ע"א] ותוספתא שם פט"ז [ה"ה]. ונראה דלפי שעה היה בהעלם עין מהגאון זצ"ל דברי תוספות ומהרש"א פא"ט מ"ז ע"ב [ד"ה שלישי]. וכמעט הוכיח מעלתו משם להיפוך מרמב"ם, ובקש ממני לחוות דעתי. בשגם הוקשה למעלתו אי סלקא אדעתין דמלין אותו לכשיגדיל, א"כ לא משכחת ערל מחמת שמתו אחיו מחמת מילה אלא א"כ מתו גם שניהם בגדלותם, וזה מידי דלא שכיחא, איך ניקום ונדחק קרא דיחזקאל [מ"ד ט'] ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לשרתני בכנ"ל. [ויעיין זבחים כ"ב ע"ב תוס' ד"ה ערל וכו']. עוד האריך להקשות אגופי' דמצות

(א) צ"ל: עיין עט"ז.

(ב) צ"ע דגם הסוברים דמותר למסור נפשו גם בשאר עבירות, היינו דקא כשנכרי רוצה להעבירו על הדת. ועוד בשלמא התם איכא מצוה והנכרי רוצה למונעו ומוסר עצמו על קיום מצוה, אך במתו אחיו מחמת מילה פטור הוא מן המצוה, ואין עליו חיוב כלל. ואדרבה עבירה היא

בידו - שו"ת כת"ס חיו"ד סי' קי"ח ד"ה ונחזור. וראה ליקוטי הערות.
(ג) צ"ע דאטו מיד מת, יש שמחמת המילה נחלש ומתנונה והולך עד שמת לבסוף, ובינתיים אפשר לו לאכול בתרומה וצע"ג - כת"ס שם. וראה ליקוטי הערות.

זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל אחר זמן, משמע אי לא היה אפשר למול אח"ז לא היה פ"ג דוחה מילה. ואם זה הטעם אמת, הרי מבואר דע"כ צ"ל שיש תקוה למי שמתו אחיו מחמת מילה שימול אחר זמן, דאל"ה ימול וימות ולא יבטל מילה ממנו. אלא שהדבר צע"ג מנ"ל לרמב"ם להמציא טעם זה, ומה צריך להטעם, הרי פקוח נפש דוחה כל התורה כולה חוץ מג' עבירות כידוע. והנה פ' יה"כ נפ"ה ע"ב] איכא מאן דיליף פ"ג דוחה את השבת מושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת חלל עליו שבת אחת שישמור שבתות הרבה, מלשון זה הקרא משמע דוקא כדי לשמור שבתות הרבה ניתן שבת לדחות ולא לעשות מצות אחרות הרבה, ולא ניתן שבת לדחות כדי שיניח תפילין הרבה וכדומה, אלא שבת נדחה מפני שבתות הרבה כדכתיב לעשות את השבת. ומיניה ילפינן לכל מצות שבתורה שנידחות פ"א כדי שישמור אותה מצוה בעצמה כמה פעמים, ולא שישמור מצות אחרות, אלא דאותה מצוה עצמה ישמור כמה פעמים. והנה אם נילף מזה ג"כ שפ"ג דוחה מילה, ע"כ ג"כ נימא הכי שידחה מילתו על זמן מה כדי שיהיה נימול בשום פעם כל ימי חייו, אבל אי אין לו תקוה להמול עוד אמאי נדחה מילה אפי' שעה אחת. נמצא לאותו מ"ד דברי רמב"ם מוכרחים. אלא דש"ס שם מסיק כדשמואל מוחי בהם, וכן כ' רמב"ם בעצמו פ"ב משבת [ה"ג] ע"ש. ובמק"א הארכת דתרווייהו צריכי', ואין כאן מקומו:

ועיין תוס' יומא פ"ה ע"א ולפקח וכו', דבריהם צריכים ביאור מה ענינו לכאן דוקא. וצ"ל דסד"א כיון דמחללין עליו שבת כדי שישמור שבתות הרבה, ואמנם תינוק זה הנמצא במקום רוב נכרים הרי לכשיפקח הגל ונחלל עליו שבת עדיין איננו בטוחים שישמור אפי' שבת אחת מכ"ש שבתות הרבה, שהרי אזלינן בתר רוב נכרים, ולכתחלה מתירים אנחנו לו לחלל שבת ולאכול נבלות, וא"כ איך נפקח אנחנו הגל עליו בשבת, ומשו"ה כ' תוס' קרא דוחי בהם מורה על ככה, דכיון דאפשר בשום אפשרות שבעולם דקמי שמיא גליא שהוא מהמיעוט והוא זרע ישראל, ואז כל נבלות שהוא אוכל וכל שבתות שהוא מחלל אין לו עון אשר חטא כי כן דינא בדיני ישראל למיזל בתר רובא, הא למה זה דומה לאוכל בשר

מרוכב בהמות כשרות ומ"מ לפעמים קמי שמיא גליא שזאת הבהמה היתה ממיעוט טרפות בכל זאת לא נאמר שזה אוכל טריפה כי אכל מהרוב כדין תורה, וכך זה בחלול שבתות הוא אזיל בתר רובא, רוב גוים הי' בעיר שנמצא, ומ"מ קמי שמיא גליא שהוא זרע ישראל, וע"כ אנו מפקחין עליו את הגל מקרא דוחי בהם. זה נ"ל כוונת תוס' הנ"ל ה):

הדרן לנידון שלפנינו, מ"ש תוס' בחולין פא"ט מ"ז ע"ב, דברי תוס' ומהרש"א צ"ע לע"ד, דלכאורה י"ל בהיפוך, דלמא ס"ל לר"ג דוקא בתלתא זימנא הוה חזקה, ומשו"ה כיון דלא הוה אלא תרי זמני ולא הוחזק עדיין סמך על חכמתו למולו אחר שנפל בו דמו, ואי הוה אמרינן סתמא מעשה באשה שמתו בניה מחמת מילה ובאתה לפני ר"ג וכו', ה"א שכבר הוחזקו ואפ"ה סמך על חכמתו ומלו, קמ"ל שהיה רק תרי זימני, ואי לא הוה אמר כלל שמת שום אחד מבניה אלא סתם מעשה באשה אחת שהביאה בנה לפני ר"ג וראה בו סימן שהוא אדום וכו', לא הוה ידעינן מ"ט לקרוא הבן על שמו נתן הבבלי, אבל השתא דקמ"ל שכבר מתו ב' בניה והיתה האשה חרדה ויראה שימות גם השלישי, ומה"ת, היה להכניס בסכנה עד שיוחזק ג' פעמים, והיתה מתיאשת מן הבן, ור"ג החייהו בחכמתו והיה נקרא על שמו, ודלמא לעולם בתלתא זימנא הוה חזקה ומשהוחזק אין לסמוך על שום חכמה, וצ"ע לכאורה:

אבל האמת יורה דרכו, דגירסת התוס' כברייאתא זו כגירסת הרא"ש [סי' י"ט] דגרס גבי אדום רביעי הביאתו לפני וגבי ירוק גרס שלישי הביאתו לפני, והא"ש ע"כ מוכח דאפי' באתחזק נמי סמך ר"ג על חכמתו ומלו אחר (שנפל) [שנבלע] בו דמו, דהרי תלתא זימני בודאי הוה חזקה לכ"ע ואפ"ה רביעי הביאתו לפני ומלו אחר (שנפל) [שנבלע] בו דמו, ומעתה ע"כ מוכח דס"ל דבתרי זימני נמי הוה חזקה, דאין לומר משו"ה לא אמר סתם שמתו בניה, דאז ה"א שהוחזקו למות וכנ"ל, דז"א, ומה בכך דהרי האמת כן הוא שאפילו מוחזקים כמה פעמים היה נמי סומך על חכמתו ומלו כדחזינן בבן אדום, אע"כ בא להשמיענו דס"ל תרי זימני נמי הוה חזקה ה):

צויינו בחי' יומא פ"ה ע"א בהערה שבסוד"ה תוד"ה ולפקח.
 (ו) ומן התורה.
 (ז) וכ"כ בחי' חולין שם ד"ה שלישי, ועעו"ש.

(ד) לא מצאנו המקום שהאריך מרן בחי' זה, ברם בשו"ת אר"ת סי' פ"ה ד"ה נתכבדתי, מבואר יותר כונת מרן בזה, ע"ש, ובליקוטי הערות שם.
 (ה) וכ"כ בשו"ת אר"ת סי' פ"ג ד"ה ומיהו, ועוד מקומות.

חת"ם

שו"ת חו"ד סימן רמה רמו

סופר

תקיט

ומה שהקשה מעלתו מנ"ל לר"נ, דלמא שני בניה הראשונים לא הוו אדומים וירוקים ואפ"ה מתו מחמת מילה, ואי משום דרוב בנים אינם מתים מחמת מילה הא אין הולכים בפ"נ אחר הרוב. שוב הקשה גם אמילה דעלמא, כיון דעכ"פ איכא מיעוטא דמתו מחמת מילה איך ציוה הקב"ה למול בח' הא אין הולכים בפ"נ אחר הרוב. ומזה הוליד חדשות דגז"ה הוא במילה דניזל במילה בתר הרוב בסכנת נפשות דמחמתה:

הנה מ"ש דבסתם איכא מיעוט המתים מחמתה, איברא כן משמע בש"ס גיטיין נ"ז ע"ב וברש"י שם ד"ה זו מילה וכו' ע"ש. ומדקדוק לשון הש"ס משמע דוקא מילה שניתנה בשמיני איכא סכנה מצוי טפי, משא"כ ישמעאל ובני קטורה שמלים בגדלותם. והנה עינינו רואות שאפי' אחד מאלף ישראלים אינו מת מחמת מילה, וצ"ל מצוה מגינה ומצלא, אבל ע"פ דרך הטבע היו המיעוט מתים ח"ו ואפ"ה ציוה הקב"ה למולו ש"מ הולכים אחר הרוב בפ"נ לענין מילה. אמנם אין זה ענין לאין הולכים בפ"נ אחר הרוב, התם היכי דאתחזק עכ"פ מיעוטא לפנינו כגון ט' מצריים ואתחזק ישראל אחד ביניהם, דבהא מיירי ש"ס שלהי יומא [פ"ד ע"ב], אבל היכי דלא אתחזק מיעוטא לפנינו מבואר בש"ס סנהדרין ס"ט ע"א אהדרוה קמי' רבינא וכו' ע"ש. ויעיין ב"י בי"ד סי' שע"ד כתב רשב"א בתשובה על חלל שנמצא ולא נודע וכו' יע"ש היטב. וצ"ל הא דמספקא ליה לרשב"א היינו היכא דאיכבדע מיעוטא בפנינו, דהיכי דלא איכבדע מבואר בש"ס סנהדרין הנ"ל דאזלינן בתר רובא. ומיהו מאי דפשיטא ליה דאפילו היכי דאיכבדע מיעוטא נמי אזלינן בתר רובא משום דמשמע ספ"ק דכתובות [ט"ו ע"א] דוקא משום דקבוע כמחצה על מחצה הא פירש אזלינן בתר רובא, צ"ל דס"ל דסוגיא דיומא דאין הולכים בפ"נ אחר הרוב היינו היכי דנשאר קביעות הראשון במקומו אבל פירש לגמרי לא, ויעיין מ"ש רא"ש שלהי יומא [סי' ט"ו] ובטש"ע א"ח סי' שכ"ט סעי' ב'. מיהו ראיית הרשב"א מספ"ק דכתובות היינו לשיטתו, אבל תוס' שם [ד"ה וספק] לא פי' כן אלא מיירי שידעינן עתה בודאי שהנהרג הוא ישראל אלא בשעת התדאה היינו מסופקים, אבל אם אח"כ לא נודע לנו מי נהרג לא

אזלינן בתר רוב היכי דאיכבדע מיעוטא בפנינו, וע"ש בשיטה מקובצת ט, ואין כאן מקום להאריך. מכל מקום קושיתו מכל הנימולים ביומן לק"מ:

ומעובדא דר"נ בלאה"נ לק"מ, דאפילו אי נימא בעלמא [דהיכא] דאיכא למיחש למיעוטא לא אזלינן בתר רובא, היינו היכי דחשש המיעוט הוא מעצמו, אבל הכא לא באנו לחוש למיעוט אלא מכח חזקה שהוחזקה ב' בני' מתים וניחוש שמא ימות גם זה כאחיו, וכל עצמו לא באנו לחוש למיתתו של זה אלא מכח חזקת אחיו שמתו, ואתיא רובא ומפקי' מחזקה, דרובא עדיף:

ומ"ש מעלתו דשכיחי טובא בנים אדומים אפי' בגדלותם, וכתוב [ש"א ט"ז י"ב] אדמוני עם יפה עינים. אהו' ידידי מה ענין זה לכאן מה שרגילים בני אדם מחמת יופי, והכתיב [שה"ש ה' י'] דודי צח ואדום, אין זה ענין לתינוק אדום סומק טפי, והיינו אדמוני דכתיב [בראשית כ"ה כ"ה] גבי עשו, ולא זכה להיות נימול לשמונה יא. ובאמת גם (אדמוני) דוד הע"ה היה אדמוני עם יפה עינים משונה באדמימות, כדאיתא במדרש [ב"ר ס"ג ח'] כשראה שמואל הנביא את דוד נתיירא שיהיה שופך דמים ואמר לו הקב"ה עם יפה עינים עם רשות סנהדרין שנקראים (יפה) עינים, אלא שדוד הע"ה לא היה צריך להמול בשמיני שהרי נולד מהול כדכתיב מכתם לדוד שהיה מכתו תם [סוטה י' ע"ב]. מהרה נזכה לצמיחת קרן דוד והרמת קרן הצדיקים:

משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה רמו

נשאל נשאלתי מאת ה"ה תלמידי הרב המופלא ומופלג כבוד מו"ה ישראל מ"צ דק"ק באניוויץ יע"א:

ע"ד מי שנולד לו בן וכיבד לאחד להיות מוהל, וגם תקע לו כפו ע"ז שלא ישנה את תפקידו כי אמר שחושש פן יתן המצוה לחברת הסנדקאות, ותקע לו כפו על זה מבלי לחזור בו, והאיש המוהל הוא דר בריחוק מקום ונסע ממקומו ובא ביום המילה לכה"כ לקיים מצותו, ואמנם בעל הברית אינו נאמן

ט) בח"י כתובות (סאטמר - ח"י משנת תקע"ג) ט"ו ע"א ד"ה וארב, מבואר יותר, ע"ש.
 י) ע"ע לעיל סי' צ"ט ד"ה ועיין.
 יא) בעה"ת שם בשם מדרש.

ח) בשו"ת אה"ע ח"א סי' מ"א ד"ה ויש לעורר, ות"ב סי' קס"א ד"ה ויש כאן, מבואר יותר, ע"ש. וראה עוד ח"י סנהדרין שם בהערות שעל ד"ה והנה, אלא, ציונים לעוד מקומות שכתב מרז כמ"ש כאז.

אבני הליכות שוית סימן שכב שכנ מירה נזר

סימן שכב

ב"ה יום ג' פ"ח צום הרביעי יהפך מהרה לששון ולשמחה.
ש"ום לכבוד בן אחי המופלג החריף החסיד מ"ה
יצחק מנחם נ"י משעדי"ץ.

א) דבר התינוקות אשר הראשון יש לו גיד ובלים
זכר והוא כגולד מהול ממש והעטרה כולה
מגולה אך הגיד סחוס ואטום ואין לו שום נקב רק
מריץ יש שם. ולמטה במקום שכלה הגיד בין הגיד
והבלים יש לו נקב ומשם מטייל מים ולמעלה על הגיד
אחר העטרה ונראה כוונתך למטה מעטרה יש לו תלחול
בשר שחופה קלת העטרה. בזה הדבר פשוט שהוא זכר
גמור ומחויב במילה כשאר תינוקות. והב"י אה"ע"י סי'
ה' הביא תשובת הרא"ש במעשה כזה שאין לו נקב
למעלה כי אם סמוך לכיס וכתב הרא"ש שאפשר שמוליד.
מ"מ ברור שמחויב במילה:

ב) אך משום שגולד מהול מטיפין מעט דם בלפורן
ולא במקום התלחול רק במקום שאין התלחול
חופה. והתלחול בשר לעמיד א"ל להסירו מאחר שאין
זה בטבע רק יתרת בשר בעלמא ויתר כנטול וכמי
שאינו. ורא"י לזה מי שיש לו שני ערלות דפרש"י פי'
אחד שני עורות זע"ז דאיכא מ"ד אין מחללין עליו את
השבת. והיינו משום דעור היתר אין שם ערלה עליו.
ומ"ד מחללין סובר כיון דיש שם ערלה כורתין שניהם
יהו וחד חילול הוא. ודומה להא דמוהל כ"ז שטובק
במילה חזר אף על ל"ן שאין מעבדין דחד חילול הוא.
ומ"ד אין מחללין י"ל דס"ל יתר אחת כנטול אחת בללו
שניהם כטולים. וכ"כ זה שאינו ערלה כלל רק תלחול
בשר שאינו מחויב לנטול. וא"ת מה הפסד בנטילתו.
אני מושג לאסור לחבול בישראל בחנם. ויש בו לאו
דלא יוסף להכותו. אם לא שייטב לו מדרך רפואה
שע"ז י"ה בנקל לעשות לו אח"כ אפיראליע. וא"ת
יאמרו הרופאים שכן הוא ואין שום סכנה בנטילתו
אז יטלנו:

ג) והשני לא אוכל לדעת מתוך המכה טיב לורתו.
אך אודיתך לורת אנדרוניטוס. בטח
ראיתיו בלחזה ספר. והוא כי יש לו פי רחם כנקבה
ודרך שם שופך מימיו והגיד ברחם בפנים ונקשתקשה
יולא הגיד לתון והמ"ר שופכין דרך הגיד בפנים לפוך
פי הרחם ומשם יולא. וע"כ יכול לישא אשה ולהנשא
כי כ"ז שאינו מתקשה הוא כנקבה ויוכל להנשא ויוכל
לישא שהרי בשמתקשה יולא לתון. ומלך הדין נושא אבל
לא נישא:

הודך הוריש שלומך והצלחתך הק' אברהם.

סימן שכב

ב"ה ב' ששפטים רנת י"ק.

שוכ"ם לכבוד אהובי ירי"ג ולבבי הרב הגדול
הצדיק נזע קודש מחצתו מ"ה אברהם נ"י
אבר"ק עיר הדרש יצ"ו.

א) בדבר התינוק אשר משו שני אחיו מחמת מילה.
שאחיו הראשון לא יכלו לעזור דמו בשעת
מילה ומת ר"ל. ושבו נולד אחיו השני ומלו אותו ונתרפא.
וכיום שני למילתו נפתח סתם העטרה סמוך לכיס כמו

נקב. והלך הדם כל הלילה בלא יודעים. ובזבוק לא
הי' באפשרי להעמיד הדם עד שמת הילד ואח"כ נולד
אחיו השלישי. והורו גדולים להמתין שנה. ומלו אותו
אחר שנה ועלה כהוגן והוא חי ובריא. עתה נולד בן
זה. ודעת כבודו לחלוף אחר איוה זמן שיש שינוי התיכרת
לכל שהוא גדול! וחזק יותר מתינוקות הראשונים. וכן
משמע בתשו' כ"ב כו' עכ"ד מעלמו:

ב) הנה באמת טעמא ב"י לתה נמולו גם אחר
שכתחזק כמו. אם ראינו שלא יכלו לעזור
הדם. בשלמא אם מת מחמת חולשות שהמילה הכשילה
כמו. והאי ל"ן ראי' כלל מקטן בן ח' ימים על ילד
גדול. אבל אם לא יכלו לעזור הדם אשר עינינו רואות
שגם באנשים גדולים כמלא דבר זה שכאשר ינקוף עלמו
אף באזבע קשה להעמיד הדם. א"כ למיחש מיהא בעי
כיון שהוא ממשפחה דרפי דמא. שמה גם כשיגדיל יהי'
קך. וי"ל דמשום חשש בעלמא לא נדחה מלוות מילה
לגמרי. שגם בכל מילה יש חשש סכנה. כמו שדרשו
בגיטין על פסוק כי עליך הורגנו כל היום שזה מילה
שפרש"י פעמים שמת. וע"כ כיון דליכא חיקה על
כשיגדיל שוב מלין אותו. וא"ל גמתין עוד יותר. ליתא
דליוה שיעור כיתן. ולדחות מלוות מילה לגמרי א"א
מפני חשש. וע"כ כתב הרמב"ם מפני שאפשר למול
לאחר זמן. אבל לולא זה לא הי' דוחין לגמרי מפני
חשש. וכמדומה לי שכן כתב בחת"ס. וכעת לא
עיינתי בו:

ג) וקצת ראי' לזה מהא דכתב הרמב"ן בזה דלא
מלו במדבר מפני שלא נשבה להם רוח
לפנית כו' ופי' הרמב"ן שמילת בניהם הי' משכב.
ותמוה כיון שהדין ביומא דעיבא לא מהליגין ב"י. אך
יעכב. קרי ב"י המול לו כל זכר ואז יקרב לפשוטו
וכמו חלצו חמה דאינו מעכב על אביו מלעשות פסח.
וכן עומטוס משום שאינו חייב לקרוע. וע' בתוס'
ורשב"א ריש פרק הערל. וע"כ לומר דבזמן שלא נשבה
להם רוח לפנית כל מ' שנה לא הי' הדין לדחות
המילה לגמרי משום חשש יומא דעיבא. והא דיומא
דעיבא לא מהליגין ב"י. רק משום דאפשר למול לאח"ז.
ושלא כהוגן עשו בזה שלא מלו את בניהם. ושכט לוי
באמת מלו בניהם במדבר כמו שדרשו בפסוק כי שמרו
אמתך וברייתך יעלרו:

ד) וי"ל לדחות דשאני התם שהי' דבר כללי לכל
ישראל. ואם לא ימולו את בניהם יתבטל
מלוות מילה זו לנאחס מ' שנה לגמרי. ויש לדחותו
לארקתא דמסאני יהרג ואל יעבור. דכתב הר"ן בתי'
סנהדרין דחילוק יש בין מתכוונים להעביר כללות ישראל.
או יחיד. או שנים. ואפי' בהנחת עלמו כתב בשם הרמב"ם
דבשעת הגזירה יהרג ואל יעבור. ואף דבזה ליכא חלול
השם. רק משום שהוא גזירה כללית. א"כ בזמן המדבר
במילה שהי' דבר כללי לכל ישראל מן הדין שימולו
את בניהם:

ה) מידו המעיון ברמב"ם שחיים בין אנסוה בינו
לבין עלמו בין אנסוה בדרך עשרה. ולא
סיים בין נהכין להנאת עלמו. משמע דבהנאת עלמו
לפולס יעבור ואל יהרג וכ"כ בס' המלוות להדיא. וא"כ
נבי שכט לוי אין למרן משום שהי' דבר כללי. וע"כ
כ"ל דמשום חשש בעלמא אין דוחין מילה לגמרי ע"כ
מלין

אבני הליכות שרת סימן שכנ שכר שכה מילה נזר ע 139

סימן שכר

ב"ה יום ב' לסב"י תרנ"ד.

שיום וכל טוב לכבוד הרב החריף ובקי מרה
יעקב נ"י אבר"ק פאביאניטין.

א) דבר הטיבוק. יטן הייתי סרוד בעסק אחר הנחמיו
במשמר. ומחמת סרדות יאל הדבר מלבי.
פחה מחמת שאלה אחרת נזכרתי צו. ולפעריד ד וכל
לסמוך בזה על נאמנות מומחה נוי. ולא דמי לגידון
סה"ס שאין לסמוך על מומחה גוי שנתרפאת. כי לכאורה
דבריו תמוהים מהא דס"י קר"ה קצ"ו דמותר להתרפאות
מרופא מומחה דלא מרע נפשי' להמיו וסומכין עליו
אפי' בהכנת נפש. ואם באנו לחלק דבר שאין ג"מ רק
לאיסור והיתר שאין בעיני הגוי לכלום לא שייך מרע
נפשי'. אי"כ בר"ד נוכל לסמוך:

ב) אד צפ"ה התכלת (מ"ג). דמותר ליקח טלית מזוייאת
מן התגר גוי דלא מרע נפשי' אף שהתכלת
אין לה בדיקה. הנה אף בדבר מטה נמי אמרינן גוי
לא מרע נפשי':

ג) ובינורני בספרים ומלאמי בחתים ח"ד ס"י קט"ה
הביא בשם גדול א"י לסתור דברי הר"ל.
ומביא ראיות דגוי אומן נאמן אף באמסל"ת. וכחב
בחתים שהדבר ברור שכן הוא. אך משום שריפא הוא
עלמו את החולה תלין שאמר כן להתפאר שריפא
בטוב. ואי"כ בכ"ד שהוא עלמו לא עשה שום רפואה
שוב נאמן:

ד) אד אם באנו לומר שהחוק במתו אחיו מחמת
מילה לא נאמין לרופא לאומדנא שלו נגד
החוקה. אך יטן שראה אותו רופא א' מכבד ויאמר שלא
נוכל למולו. אם יראה אותו הרופא הזה ויאמר כי
עשה נוכל. למולו יש לסמוך עליו ככ"ל:
והי' בזה שיום ידיו הדי"ש הק' אברהם.

סימן שכה

לחרב הגי'.

ב"ה ד' ראה תרנ"ד פה חצר גלאנעווע.

א) מכתבו הגיפני. אשר כתבתי שאם הרופא אשר
ראה הילדים ואמר שאין למולם כי ראה
בהם חסרון אשר מכה זה אי"ל למולם. ואח"כ אמר
שהלך החסרון נוכל למולם. ומעלתו השיב שלא ראה
ילדים ראשונים. כוונתי שזה דומה לעובדא דר"י שחלו
שני בכיו ראשונים והשלישי ראה שהוא ארום וזוה למולו
לאחר שעבר ארמימותו. ואף שלא ראה ר"ג הילדים
ראשונים שהם ארומים חלה ר"ג שמתמחא הי' ארומים
כמו השלישי וע"כ כשנסתלק הארמימות השלישי מותר
למולו. הי"ג בר"ד שהרופא ראה חסרון בשלישי תלין
שגם הראשונים הי' להם חסרון זה וע"כ כשעבר החסרון
מותר למולו. וכבר אמרתי דברים אלו לר' יצחק שלמה
שיאמר למעלתו. ואינני יודע מה מקום יש להעפיק
נגד דברים אלו. והנה אם הי' כן שאותו רופא שאמר
תחילה שאין למולם אמר אח"כ שעכשיו נוכל למולם לית
דין ולית דין שמומר הי' למול הראשון כ"ש השני:
אך

מלין כשיחזוק כמו. וכי תימא נחמין עוד עד שיחזוק
יומר. איזה שיפור תמן:

ו) נחזור לענייני שכר מלו אחד אחר שנה ועלה
כהוגן. שיש טעם גדול להמתין עד שנה
שכר ראיו שלאחר שנה לא הזיק המילה לאחיו. ממילא
מחויב להמתין. אך כ"ז אם הי' שני אחיו מתים מחמת
מילה בלי תת סיבה אחרת. אבל זה שאחיו השני לא
ראו פתיחת הנקב להוליא דם עד הבוקר והדם הלך
כל הלילה. שיש לנו לחלות בזה. ויש רא"י שכן הדבר
שהרי בשעת מילה הועמד הדם בטוב ונלא כאחיו הראשון
שבשעת מילה לא יכלו לעזור הדם ודאי הי' מחמת
שכר נחלש הטיבוק מחמת הילוך הדם בלא יודעים
תחילה. אי"כ אינו בכלל מתו אחיו מחמת מילה כלל.
עכ"פ לפעריד למולו עכ"פ אחר שראה שינוי התיכרה
שהוא גדול וחוק יותר מן הראשונים כמ"ש כה"ר:

ז) ואך מחמת שטורה גבר בגוברין הגאון שליט"א
מקוטנא. מלבד חכמתו בחכמת התורה. עוד
הוא חכם בחכמת הטבע. אשר יש לו מבוז בעניינים
כאלה כמ"ש מהרש"ל בעיני חסר אבר שאמרו יטל
סריפה. לזאת קשה בעיני להסיר למול נגד מה שטורה
באחיו. אך אם יורה עוד גדול להסיר בתנאי שהי'
לו ידיעה בחכמת הטבע ג"כ אה"י סניף. ומן השמים
יסקימו שלא ילא ח"ו מכשול. ויהי' בריא ושלם ויתגדל
בטוב לכ"ס:

ח) אשר התפלל על החתים שתירץ על הרמזים
שנתן טעם משום שאפשר למול אח"י.
וקשה ל"ל האו טעמא ת"ל משום דאין דוחין פ"ג. ותי"ץ
דהרמזים ס"ל דהטעם משום חלל שבת אחת כדי שישמור
שבתות הרבה. וזה לא שייך גבי מילה. והתפלל מעלתו
דכל הטעמים ולי ודים שפקוח נפש דומה שבת משום
שפקוח נפש בשוא"ת. ומחלל שבת בקום ועשה. משא"כ
לשיפור שעובר בידים על לא תרלח עכ"ד:

ט) עד שהוא מתפלל על החתים יתפלא על רש"י פרק
אלו סריפות (מ"ז) בפירש בהא דאמר לה ר"ג
במי המיני לו משום שאין לך דבר עומד בפני פקוח
נפש חוץ מפ"ז ג"פ וש"ד ומיפוק לי' שעובר בידים על
לא תרלח. אך הא כ"כבו תוס' בנדה (מ"ד): דמשום
פקוח נפש מחללין. אף דמותר להורגו. דהא גוסס בידי
אדם ההורג פטור דרוב גוססים למיתה. וההורג גוסס
בידי אדם פטור. ומ"מ מחללין שבה עליו דאין הולכין
בפקוח נפש אחר הרוב. והי"ג י"ל בהא דהרמזים שכתב
ח"ל שאין מלין תיבוק שיש חשש למולו. שפקוח נפש
דומה הכל שאפשר למול לאח"י. ובחשש חולי ודאי רוב
שלא יזיק לו המילה. ואין כאן איסור לא תרלח. אף
שפקוח נפש הוא ודומה הכל. מ"מ אין איסור לא תרלח
אם מלין אותו כמ"ש תוס' נדה הג"ל. וגם דברי רש"י
הג"ל יש ליישבם קלה. דאף דאיתחזק בתרי זימני מ"מ
לא נחשב רק סכנה כמפורסם ביבמות (ס"ד): חיי דשרית
אסורא ובכנתא. וקרי לי' סכנהא. לא רליחה רק סכנה
דאף שחלה שנים ומתו. מ"מ גבי שלישי אינו אלא חשש.
ודמי לוסמות דרבנן. ועוד כמה תרופות יש לעזור
הדם רק סכנה. ומ"מ רוב לחיים. ואין כאן איסור
לא תרלח כלל:
ידיו הדי"ש הק' אברהם.

140 אבני הלכות שרת סימן שכה שבו מילה נזר

ופשטא דמחניתין דכל ערל מאכיל. ואף שבתים רואה ליישב דאף נמולו כשהם גדולים ימול השלישי לעת זקנותו הוא דוחק גדול. ועוד אם נמולו ראשונים לעת זקנותם ומתו מאי איכא למימר:

ד) אשר ע"כ נראה לפרש. ונקדים סוגיא דיבמות (ס"ד:) כי אחא ר"י צריי אמר עו"דא הוי קמי' דר"י שמלה ראשונה ומת צרי' ומת שלישי' אמר לה לבי ומולי דבעי אחזוק בתלת זמני. אי'ל אביי ולר"י צרי' חוי דשרית איסורא וסכנתא. ופרש"י שאם חזקה בשני פעמים והשלישי ניתן לדחות ממנה ה"ל מילה שלא בזמנה ואינה דוחה את השבת. ודבריו לכאורה נעלמים דממ"כ אי' בחר עלם המזוה בלא הסכנה אזלת הא מילה בזמנה היא. ואי משום סכנה הא אף מילה שלא בזמנה לא הוי. דמילה שלא בזמנה היינו לאחר מ' דמזוה למולו ומ"מ אינו דוחה שבת. ולרעת דוחה. אבל זה משום סכנה אין זו מזוה כלל. ואם תקרא אותו מילה שלא בזמנה משום דלכשיגדיל ימול. אי"כ הוא כמו ת"ך מ' דלאו מילה הוא כלל. סוף דבר דשם מילה שלא בזמנה דהיינו לאחר מ' לחינוק שמתו אחיו מחמת מילה לכאורה אין לו הבנה כלל:

ה) והנראה דעת רש"י דמזוה מילה בשמיני כבר בטלה ממנו שסכנת התינוק דחמה החיוב. וע"כ אף אם עבר ומל בשמיני לא קיים מזוה מילה בשמיני שאינה מזוה עלי' כלל. אבל חיוב מילה סתם לא בטל מתינוק זה שהרי כשיגדיל ויחזוק כמו ימול. וע"כ אף אם מל עכשיו קיים מזוה מילה סתם. אף מילה סתם היינו מילה שלא בזמנה שאינו דוחה שבת. לפי"ז נמולו כשהם גדולים ומתו שהשלישי לא ימול לעולם ובטלה מזוה מילה ממנו לגמרי. לאו שמי' ערלה גם לרש"י. וזהו מודה לר"ם כיון שאף צדיעבד אם עבר ומל לאו מילה. דוחה לערלה חוץ מ' דלאו שמי' ערלה. הואיל אפי' אם מל לא עבד מזוה כמפורש פרי"א דמילה ע"כ לאו שמי' ערלה. הי"כ בזה. ודוקא ביש חיוב למול לכשיגדיל ויהחזק כמו. דבזה אם עבר ומל דוחה למילה אחר מ' ככ"ל. ע"כ אין הערלה דוחה לתוך מ'. דאם מל לאו שמי' מילה ע"כ ה"עלה לא שמה ערלה. אבל בזה שחיוב עליו למול לכשיגדיל. וע"כ אם עבר ומל עכשיו מילה הוא. הי"ה דהערלה שמה ערלה. אבל נמולו כשהם גדולים ומתו דבזה אם עבר ומל לאו שמי' מילה. ע"כ הערלה לאו שמה ערלה:

ו) וע"כ אין קשיא נמולו כשהם גדולים ומתו אין מאכיל. דבזה גם הוא עלמו אוכל בתרומה. והנה לפמ"ש אין להוכיח מהגמ' דמלין אותו לכשיגדיל. דאל"כ איך עומד לתקן. דליתא. שהרי אם נאמר שאין מלין אותו לכשיגדיל יהי' הוא עלמו אוכל. ואין קושיית הש"ס רק מערל במזיד לפי סברא זו. רק רש"י משום שס"ל שמלין לכשיגדיל. ע"כ ס"ל שגם מתו אחיו מחמת מילה חשיב ערל. ואף על זה תירץ הש"ס פומי' הוא דכאיב ל"י שצומד לתקן לכשיגדיל. אך מהגמ' אין להוכיח כלל ולריבין לבקש הוכחה אחרת לרמב"ם ורש"י ורשב"א מאין הוכיחו שמלין לכשיגדיל ויתחוק כמו:

ז) ונראה שהוכיחו כן ממימרא דאביי הג"ל חוי מר דקשרית איסורא וסכנתא ואי' אמרת דאינו מל לעולם ותקשה למה מאכיל בתרומה וע"כ תאמר משום דבטל מיני' המזוה לגמרי. ואם מל לא עבד מזוה כלל ע"כ גם קודם שמת לאו שמי' ערל. אי"כ במילה

א) למול השני והיינו בן השני לבד שנים ראשונים שמתו מחמת מילה נמולו מחמת שהראשון הבריא אין ל"ל. ומהר"ט לא החליט הדבר ובלשון אפשר כתבו. ואיך נתייר באפשר איחור חמור כזה ופריקא לסכנתא. וגם לפי האפשר של המהר"ט כפי הגרחה ממתכב מעלתו שהראשון נמי הי' בסכנה שהי' מאטעריע בראש העטרה. אף שהבריא אין למול הבא אחריו:

ב) והנה בשפי' לו שני ילדים ושניהם נסתכנו מחמת מילה ואחד הבריא שמעתי מחכס אי' שלא למול השלישי. והטעם דלכאורה אפי' שניהם הבריאו כיון שנסתכנו חזקה שגם השלישי יסתכן וסכנה דוחה שבת והי"ה מילה. אך ז"א דחזקה כשם שהראשונים הבריאו כן גם השלישי יבריא. וכיון שכל עלמך באת לומר שלא ימול השלישי משום חזקה. והרי החזקה מורה על הבריאות שגם השלישי יבריא. וזה אם שניהם הבריאו. אבל אם האחד מת ואין חזקה על הבריאות ועל הסכנה יש חזקה שגם השלישי יסתכן. ואם יבריא אם לא לא נדע. שוב אסור למולו. ויפה אמר. וי"כ צדי' כיון שגם השלישי נסתכן. הרי עכ"פ על הסכנה יש חזקה. ומ"מ זה הא' שהבריא אין חזקה שיבריא גם השני. אך זה לא ברירא לי אם מה שהוא מאטעריע בראש העטרה יחשב סכנה. ואפשר זה מלוי בהרבה ילדים. אך העיקר שאין לסמוך על האפשר של המהר"ט ככ"ל: הק' אברהם.

סימן שכו

ב"ה יום ב' משפטים תרנ"ו לפ"ק פה מאבטשוב. התי"ה"ש לכבוד אהובי הרב החור"ב כש"ת מו"ה מיבאל זאב נ"י האבר"ק פראשוויץ.

א) רב"ר האשה שמלה בנה ראשון ומת שני ומת. כי לא יכלו לעלור הדם ע"כ מתו. ובילד ראשון חתך מטע מוציר צדי'. עתה ילדה שלישי והוא בן שנה. והילדים ראשונים הי' צריאים לא ירוקים לא חרומים. גם הילד הזה צריא אולם. ושאל מחמת שמלא בנפשו רעק"א החדשות שכתב להמתין ערך שנה שיגדיל ויתחזק כח הילד ויהי' פניו להודים וכלי שום חולשת כח והרי הילד השלישי הזה בן שנה:

ב) תשובה תמילה לריבין לחקור מקור הדין שכתב רמב"ם סוף פ"א מהלכות מילה דעד שיגדיל ויתחזק כמו. כי פשט לשון הברייתא לא תמול כלל. והנה החת"ם כתב ראי' מהא דריש פ' אלמנה לכה"ג דמקשה אחא דכל האוכל מאכיל. והרי ערל וכל הסמאים שאין חולין ומאכילין. ומשני ההם פומייהו הוא דכאיב להו. ופרש"י עומדין לתקן ולאכול. וכך הם דברי רשב"א ר"פ הערל דמתו מחמת מילה נמי לכשיבלע זו דמו או יתחלפו זו סימניו ימול עכ"ל:

ג) והנה הדבר ברור. דלשיטת ר"ם שפירש ערל דוקא אם מחויב למול ואינו מל. אבל מתו מחמת מילה דוחה למילה שלא בזמנה דלאו שמי' ערלה. אין ראי' כלל דממ"כ מתו מחמת מילה הוא עלמו אוכל ואי' מחויב למול הוא עומד לתקן תיכף. ונלפניו יתבאר דאף שאין ראי' מכאן לשיטת ר"ם מ"מ גם ר"ם סובר דלכשיגדיל ויתחזק כחו ימהלכוין אך גם לשיטת רש"י אין ראי'. דהנה קשה דאי"כ אם נמולו כשהם גדולים ומתו לא יאכיל בתרומה. ולא מלינו זה.

